

Fem olika sätt att arbeta för ökad trygghet och säkerhet

Erfarenheter från fyra kommuner och ett landsting

Fem olika sätt att arbeta för ökad trygghet och säkerhet

Erfarenheter från fyra kommuner och ett landsting

© Sveriges Kommuner och Landsting 2009

Beställningar av skriften kan göras på
tfn 020-31 32 30, fax 020-31 32 40,
eller på www.skl.se/publikationer

Sveriges Kommuner och Landsting
118 82 Stockholm, Besök Hornsgatan 20
Tfn 08-452 70 00, Fax 08-452 70 50
info@skl.se, www.skl.se

Layout och produktion Kombinera
Omslagsfoto Sara Deltér
Tryck Ljungbergs, Klippan, 2009

ISBN: 978-91-7164-449-7

Förord

Trygghets- och säkerhetsfrågor och hur samhället hanterar dessa har hamnat mer och mer i fokus under senare år. Den offentliga, nationella debatten uppmärksammar ofta antingen samhällets mer "traditionella säkerhetsfunktioner" så som exempelvis utryckande räddningstjänst och polis eller de mer trygghetsinriktade funktionerna inom samhällsplanering/stadsplanering, teknisk förvaltning, lokala brottsförebyggande råd etc.

På Sveriges Kommuner och Landsting är trygghet och säkerhet sett i ett samlat perspektiv en av de prioriterade frågorna under 2009.

Denna rapport bygger på fem studier av hur man arbetar i fyra kommuner – Göteborg, Malmö, Nyköping och Öckerö – samt i Stockholms läns landsting (Regionplane- och trafikkontoret) för att på olika sätt öka tryggheten och säkerheten för dem som bor och verkar i området. Det material som använts är projektbeskrivningar, rapporter och annan skriftlig dokumentation samt intervjuer med projektansvariga.

Kommunerna/landstinget har valts för att de illustrerar några olika arbetsmetoder och förutsättningar; det finns många andra kommuner som med framgång arbetar med liknande metoder. Avsikten är inte att väga de olika ansatserna mot varandra utan att visa att det finns olika sätt att se på trygghetsfrågorna och att den analys kommunen/landstinget gjort påverkar valet av strategier.

Rapporten är framtagen av Lena Norberg, Norberg Network. De slutsatser som förekommer i texten är författarens egna. Sara Deltér på Sveriges Kommuner och Landsting har varit projektledare.

Denna rapport vänder sig till förtroendevalda och tjänstemän i kommuner, landsting och regioner som arbetar med eller har intresse av trygghets- och säkerhetsfrågor.

Stockholm i juni 2009

*Sveriges Kommuner och Landsting
Avdelningen för tillväxt och samhällsbyggnad*

Gunilla Glasare

Ann-Sofie Eriksson

Innehåll

Vad innebär det att arbeta trygghetsfrämjande?	7
Vad är trygghet och säkerhet?	7
Den enskildes och samhällets gemensamma intresse	11
Regionplane- och trafikkontoret (RTK), Stockholms läns landsting	12
Från kunskapsuppbyggnad till plan	12
Mandat men inte rådighet	13
Trygghet och tillit i RUFSS 2010	14
Socialt kapital som trygghetsfaktor	16
Tio påbud för regional utveckling	17
Från plan till åtgärder	20
Kommentar av Martin Ängeby	21
Tryggare och mänskligare Göteborg	22
Ett breddat perspektiv	22
Trygghetsfrämja och brottsförebygga	24
Samarbete med universitet och högskola	25
Stadsbyggnad för trygghet och tillit	25
Levande torg	26
Unga i riskzonen, unga brottsoffer och alldeles vanliga unga	27
Trygghet för äldre är trygghet för alla	29
Kultur för ett mänskligare Göteborg	29
Lokalt trygghetsarbete	30
Resultat och erfarenheter av rådets arbete	31
Kommentar av Borghild Håkansson	33

Malmö – Valfärd för alla	34
Valfärd för alla – det dubbla åtagandet (VFA)	34
Organisation	35
Uppdraget till trygghetsgruppen	35
Tiopunktsprogram med unga i fokus	37
SSP-modellen	39
Hej stadsdel	43
Trygg stadsmiljö	43
Har tryggheten ökat i Malmö?	44
Kommentar av Mariana Mauritzon	45
Nyköping – över kommungränserna	47
Ett brett handlingsprogram	47
Poängen med tvärspektoriell arbetsmodell	51
Kommentar av Ludwig Tejler	52
Öckerö – säker och trygg kommun	53
Ett råd med tre funktioner	54
Säkert och tryggt	55
Kommentar av Kenneth Ericson	56
Erfarenheter av fem olika sätt att arbeta för ökad trygghet och säkerhet	58
Gemensamma utgångspunkter	58
Stockholms läns landsting – en social dimension i den regionala planeringen	58
Göteborg – tryggare och mänskligare	59
Malmö – det dubbla åtagandet	60
Nyköping – samverkan mellan kommuner	60
Öckerö – trygg och säker kommun	61
Vilka är erfarenheterna av dessa fem sätt att arbeta?	61
Referenser	67

Vad innebär det att arbeta trygghetsfrämjande?

Vad är trygghet och säkerhet?

Begreppet *säkerhet*, kopplat till samhällets ansvar för sina medborgare, har ett antal aspekter: välfärdssamhällets åtagande att ge social och ekonomisk säkerhet, att man som individ inte drabbas av olycksskador eller av våld eller att egendom förstörs eller stjäls. Säkerheten kan också gälla samhället: skydd mot terrorism, miljöförstöring etc. Säkerhet är ett starkt ord och samhället kan naturligtvis inte lova sina medborgare ett säkert liv. De flesta författningar talar om att "minska sårbarhet", om riskanalyser, om åtgärder för att *öka* trafiksäkerhet etc. Lag om skydd mot olyckor lägger på kommunernas ansvar att se till att bränder förebyggs och att "verka för att åstadkomma skydd" mot andra olyckor.¹

Hur är då kopplingen mellan säkerhet och *trygghet*? Trygghet är för de allra flesta en känsla som är betydligt mer sammansatt än bara "säker":

"Ur ett brottsförebyggande perspektiv anses trygghet vara en effekt av brottsförebyggande verksamheter. Trygghet och brottsprevention är i detta sammanhang nästan synonyma begrepp. Men det finns många olika användningar av begreppet trygghet och konkurrensen om att ge begreppet innehåll är ännu mera tydlig än när det gäller brottspreventionen. Trygghet handlar inte bara om trygghet från brott – trygghet kan även gälla folkhälsa, pension, social välfärd, skola men även halkbekämpning med mera. Inom stadsplanering är trygghetsbegreppet ofta en fråga om att skapa en miljö som människor trivs i och vill vistas i utan att känna obehag. Denna vida formulering gör att frågorna tenderar att handla om

¹ Lag om skydd mot olyckor, SFS 2003:7783 kap, 1§

många olika saker som till exempel belysning, uteserveringar och boendeinflytande.”²

I den utsträckning som otrygghet beror på faktiska hot är åtgärder för att öka säkerheten en av flera strategier för ökad trygghet. Men det finns ett dilemma. Det är inte bara så att människors säkerhetsbehov – eller behov av spänning – är mycket varierande. Säkerhetsanordningar kan i själva verket skapa en påtaglig känsla av otrygghet. ”I en bunker är man säker, men är man trygg?” frågar *Göran Johansson*, ordförande i Rådet Tryggare och Mänskligare Göteborg. Omfattande säkerhetsåtgärder kan också skapa en skarp skiljelinje mellan dem som är innanför och dem som är utanför.

Ett antal göteborgare som fått tala om vad de uppfattar som trygghet säger t.ex. att³:

- Trygghet är att få välja, att leva ett eget liv.
- Trygghet är att alla ska vara lika mycket värda.
- Att man inte känner sig otrygg i mötet med andra människor.

Trygghet tycks ha en stark koppling till relationer och till begreppet ”tillit” som handlar om människors förtroende för andra människor men också för samhällets institutioner.

Säkerhet och folkhälsa

Begreppen trygghet och säkerhet har också koppling till *folkhälsa*. Flera av de nationella folkhälsomålen kan direkt relateras till kommunalt säkerhets- och trygghetsfrämjande arbete: ekonomisk och social trygghet (mål 2), trygga och goda uppväxtvillkor (mål 3), sunda och säkra miljöer (mål 5) och minskat bruk av alkohol och droger (mål 11). Mål 1 – Delaktighet och inflytande i samhället – har en tydlig koppling till tillit.

Kopplingen kan också motiveras med att strategier och angreppssätt är likartade för t.ex. brottsförebyggande och drogförebyggande insatser.

I folkhälsoarbetet talar man om primär, sekundär och tertiär prevention. Primär prevention handlar i regel om generella sociala insatser som snarast kan ses som främjande av något gott. Sekundär prevention har fokus på situationer eller miljöer som ökar risker och tertiär prevention är främst inriktad på att förhindra att en handling upprepas.

² Carina Listerborn, Trygg stad, Chalmers tekniska högskola, 2002 citerad av Björn Klarqvist

³ Se www.tryggaremanskligare.goteborg.se

På motsvarande sätt skiljer man i den brottsförebyggande verksamheten mellan social brottsprevention som minskar individers *benägenhet* att begå brott (ofta sociala insatser), situationell brottsprevention som minskar individers *möjligheter* att begå brott (insatser i den fysiska miljön) och *repressiv* brottsprevention (hota med och använda sig av samhällets maktapparat). Liksom i folkhälsoarbetet kan brottsförebyggande insatser vara generella och rikta sig till alla i samhället, rikta sig till avgränsade riskgrupper eller ha fokus på individer som redan är ”kända av polisen”. Samma strategier kan användas för att förebygga sociala problem t.ex. ungdomars alkoholmissbruk: starta drogfria ungdomskaféer (som Östermalms stadsdelsnämnd), ökad kontroll på systembolag och i livsmedelsbutiker och aktivt omhändertagande av påverkade unga på stan.

Anders Eriksson, Preventionscentrum Stockholm (Precens), visar på likheterna mellan brottsprevention och drogprevention:

Följande förutsättningar måste finnas:⁴

<i>Brottsprevention</i>	<i>Drogprevention</i>
Motiverad gärningsman	Törstig tonåring
Ett brottsobjekt/offer	Tillgänglig folköl
Frånvaro av kapabla väktare	Ingen koll

Att främja tillit

Begreppet *socialt kapital* förekommer ofta i diskussioner om ”det goda samhället”. Socialt kapital kan sägas ha två dimensioner: tillit mellan människor och till samhället och ett finmaskigt nät av relationer mellan människor och grupper. Socialt kapital har ett värde både för individen och samhället. Sveriges kommuner ser sitt uppdrag att förebygga brott och skador som en viktig uppgift. Den allmänna välfärdspolitiken ökar tryggheten i samhället. Men i vilken utsträckning kan den offentliga sektorn befrämja *tillit*?

Robert Putnam har lyft fram civilsamhällets viktiga roll när det gäller att utveckla socialt kapital och tillit mellan människor och att skapa förutsättningar för en levande demokrati.⁵ Men *Bo Rothstein* visar att man också kan vända på resonemanget: socialt kapital bygger i grunden på en övertygelse om myndigheters oväld, att alla behandlas lika.⁶ Upplevelsen av att man är orättvist särbehandlad kan alltså vara förödande för tilliten och det sociala

4 Anders Eriksson, Precens, webb

5 Robert D Putnam, *Making Democracy Work*, Princeton 1993

6 Bo Rothstein, *Sociala fällor och tillitens problem*, SNS 2002i

kapitalet. Det är därför en viktig uppgift för kommuner och landsting att "säkerställa rättssäkerhet, likabehandling och den service som alla medborgare har rätt till oavsett fysiska förutsättningar, social position, verbal förmåga etc."⁷ Men vad kan kommunen göra mer?

Alla landets kommuner söker samverkan med de organisationer som finns i civilsamhället, ger dem legitimitet och får i gengäld del av den tillit som finns inom organisationerna. Det är en framgångsrik väg som dock har vissa problem. Man brukar skilja mellan olika sorters socialt kapital: sammanbindande ("bonding"), överbryggande ("bridging") och sammanlänkande ("linking").⁸ Det är när det sociala kapitalet inte bara fungerar sammanbindande för en viss grupp, utan också överbryggande till andra grupper, som det kan fungera integrerande. Om inte, kommer den enskilda gruppen visserligen att präglas av god sammanhållning, men det kan handla om en "vi-domkänsla" där andra bemöts med misstro och hålls utanför. Hur bygger man upp tillit för samhällets institutioner hos personer som *inte* ingår i eller identifierar sig med det välorganiserade civilsamhället?

Många kontakter med personer man inte känner fungerar tillitsskapande. Ett ökat intresse – framför allt från storstäderna – kan noteras för stadsplaneringens roll när det gäller att skapa mötesplatser som främjar kontakter och på så sätt ökar tilliten.⁹ Man utgår ofta från att tillit förutsätter "starka band" mellan människor. Men forskningen lyfter alltmer fram också värdet av "svaga band".¹⁰ Uttryckt på mer vardagligt sätt: det räcker inte med att ha "vänner", man måste också ha "bekanta" eller "bekantas bekanta". Det är de senare som sätter en person i kontakt med den vidare omgivningen, som ger information och kanske ibland stöd när det gäller att hitta jobb, lägenhet, något kul att göra etc. De svaga relationerna är därför av strategisk betydelse för till exempel en regions sammanhållning och individens förmåga att utnyttja livschanser. Värdefulla "svaga band" skapas ofta i det offentliga rummet och den amerikanske sociologen *Ray Oldenburg* har lanserat konceptet om "the third place" (den tredje platsen) som viktig inte minst för utvecklingen av svaga band. Den "första platsen" är hemmet, den "andra" arbetsplatsen men vi behöver också ett antal "tredje platser" som är offentliga platser där personer kan mötas och interagera. På sådana platser möts människor återkommande men frivilligt och informellt. Enligt Oldenburg är uteserveringar, huvudgator, pubar, kaféer men också postkon-

7 Delårsrapport 2007, Nyköpings kommun (Kommunstyrelsen)

8 Se Putnam: "Den ensamme bowlaren. Den amerikanska medborgarandans upplösning och förnyelse" (SNS förlag, Stockholm 2000)

9 Se t.ex. *Socialt kapital i regional planering*, Rapport 2008:x, Regionplane- och trafikkontoret, Stockholms läns landsting, *Möten i staden, om vikten att se den andre i vardagen*, Malmö stad, 2007

10 Se t.ex. Mark Granovetter *The Strength of Weak Ties*, American Journal of Sociology, 1973

tor och andra halvoffentliga institutioner viktiga för ett samhälles sociala livskraft och grunden för en fungerande demokrati. De minskar sociala klyftor eftersom besökarnas sociala status ofta är ointressant.¹¹

Den enskildes och samhällets gemensamma intresse

Trygghet och säkerhet kan sägas ha ett värde i sig som medel för att uppnå "det goda livet".¹² Men sådan trygghet som gränsar till tillit kan också vara medel för att uppnå något annat. Människor som känner tillit vågar t.ex. träffa avtal, göra affärer, utveckla företag dvs. ta risker och kanske utmana tryggheten. Tillit har därför ett värde inte bara för individen utan också för samhället.

På webben kan man se att olika kommuner har olika förhållningssätt till begreppet trygghet. Många beskriver sitt samhälle som "tryggt" i sin externa marknadsföring medan större städer, i Sverige liksom i andra länder, hellre lyfter fram begrepp som "dynamisk". I en artikel *Om rädsla, stadsbyggande och urbanitet* beskriver Bo Grönlund, lektor vid Konstakademins arkitekt-skola i Köpenhamn, urbanitet som en "triangel, vars hörn är 'den trevliga staden' respektive 'den trygga staden' och 'den spännande staden'." Kommer man "helt ut i hörnen" fungerar staden inte. "En stad kan knappast vara trevlig om den inte också är trygg – men det trevliga kan samtidigt i långa loppet bli banalt om det inte också konfronteras med det spännande."

¹¹ Ray Oldenburg, *The Great Good Place*, Marlowe & Company 1990

¹² Trygghet, säkerhet och civilsamhällets roll, Sveriges Kommuner och Landsting, 2008 (juni)

Regionplane- och trafikkontoret (RTK), Stockholms läns landsting

Intervjuperson: Martin Ängeby

Från kunskapsuppbyggnad till plan¹³

Hösten 2008 är ett förslag till ny regional utvecklingsplan, RUF 2010, ute för samråd. Den skiljer sig från tidigare regionplaner i två avseenden:

- den har tillkommit i en process som involverat länets aktörer i så stor omfattning att den har förutsättningar att inte bara vara en förankrad utan också en gemensam plan,
- den har ett breddat perspektiv och omfattar också ekonomiska och sociala strategier i högre utsträckning än tidigare.

Ekonomiska och sociala perspektiv i regionala måldokument – som Regionala utvecklingsprogram, RUP – har ofta som mål att öka en regions attraktivitet och stödja tillväxt. Detta gäller också RUF 2010 men utvecklingsplanen vill också möta en utmaning: att öka *tryggheten* i regionen samtidigt som omvärlden upplevs som mer osäker:

13 Stockholms län ingår inte – som Västra Götaland, Skåne och Kalmar län – i regionplaneöversikten. För länet finns emellertid speciallagstiftning som anger att landstinget är regionplaneorgan. Skälet är att landstinget ansvarade för dessa frågor redan när PBL infördes. Vad som ska finnas i en regionplan är inte lagreglerat och tendensen är att mer och mer inkludera frågor som tidigare inte behandlats, t.ex. ekonomisk och social utveckling. I Stockholms läns landsting ligger ansvaret för regionplanering, översiktlig trafikplanering och regionala utvecklingsfrågor på Regionplane- och trafiknämnden med Regionplane- och trafikkontoret (RTK). Den regionala utvecklingsplan, som nu utarbetas, kommer också att få ställning som Regionalt utvecklingsprogram, RUP. Den avses fastställas 2010.

”Regionens större kontaktytor mot omvärlden leder till att nya typer av risker snabbt når oss, men den verkliga utmaningen kring trygghet är att få invånarna att känna större tillit till varandra och till samhällets institutioner. Det finns stora skillnader i upplevd trygghet mellan olika delar av regionen, liksom mellan män och kvinnor. I en öppen och sammanhållen region måste dessa skillnader minska avsevärt, helst elimineras helt.

Människors upplevda trygghet är en viktig faktor för regionens attraktivitet. När människor som är trygga möts och har tillit till varandra ökar regionens kreativa och innovativa förmåga. Då ökar också det sociala kapitalet, som kan vara både individuellt och kollektivt.

Att känna tillit och trygghet är givetvis också en livskvalitet för den enskilda människan. För att människor ska kunna förverkliga sina livschanser i en dynamisk storstadsregion, krävs att de känner en trygghet. Det förutsätter tilltro till samhällets institutioner: att man kan lita på att man får en rättvis behandling och en plats på arbetsmarknaden och därmed får del av välfärden.”¹⁴

Utmaningen är alltså att minska sociala och ekonomiska klyftor som skulle kunna leda inte bara till social oro, brott och våld utan även till att varken enskilda eller regionen som helhet skulle kunna utnyttja sin fulla kapacitet. Ett nyckelbegrepp är *tillit*. De strategier som utvecklas är ”främjande” av positiva krafter snarare än ”förebyggande” av negativa trender. Detta är framför allt tydligt i två av sex strategier i RUFSS 2010:

- *Stärk sammanhållningen.* Förstärk processer för en sammanhållen region med en social och kulturell mångfald bryt segregerande processer.
- *Frigör livschanser.* Ta bort barriärer så att människor kan tillvarata sin fulla livspotential.

Mandat men inte rådighet

Landstinget (genom RTN/RTK) har alltså mandat att bedriva regionplanering men äger inte på egen hand rådighet över de medel som krävs för att planen ska kunna genomföras. Därför arbetar RTK med en omfattande planeringsprocess där regionens aktörer först ställer sig bakom en gemen-

¹⁴ Regional utvecklingsplan för Stockholmsregionen – RUFSS 2010, Samrådsförslag, RTK 2008

sam vision, mål och planeringsinriktning och därefter deltar aktivt i planarbetet. Själva regionplanen innehåller omvärlds- och problembeskrivningar (utmaningar), strategier, ”åtaganden” där ansvariga aktörer pekas ut och ”handlingsprogram” som konkretiserar vad som behöver göras.

RTK fyller också en viktig funktion för Stockholmsregionens utveckling genom att löpande sammanställa kvalificerat underlag för andra aktörers planering och erbjuda en arena för samverkan och överläggningar. RTK bevakar systematiskt utvecklingen i regionen och omvärlden. I RTK:s rapportserie presenteras kunskapsunderlag, analyser, scenarier, kartläggningar, utvärderingar, statistik och rekommendationer för regionens utveckling. De flesta rapporter är framtagna av forskare, utredare, analytiker och konsulter på uppdrag av RTK. På www.rtk.sll.se/publikationer finns möjligheter att ladda hem digitala versioner, beställa eller prenumerera på rapporter.

I de grupper som arbetat med underlaget för de ”sociala” strategierna har ingått kommunrepresentanter från strategiska enheter under kommunstyrelser och stadsbyggnadskontor.

Trygghet och tillit i RUFSS 2010

Hur de sociala frågorna ska hanteras i RUFSS2010, har varit föremål för regional dialog sedan 2006. Ett första steg var en scenariobeskrivning för regionens sociala utveckling. Därefter diskuterade två olika grupper av regionala aktörer utmaningarna *att öppna regionen och samtidigt minska utanförskapet* respektive *att skapa trygghet i en osäker omvärld*.

Trygghetsfrågorna har bedömts ha stor relevans för den regionala utvecklingen i tre avseenden:

- Människors upplevda trygghet är en viktig aspekt på regionens attraktivitet. (*Vision: Norra Europas mest attraktiva storstadsregion*)
- När människor är trygga – möts och har tillit till varandra – ökar regionens kreativa och innovativa förmåga. (*Mål: En dynamisk och innovativ region*)
- Människor som är otrygga har mindre handlingsutrymme och mindre förutsättningar att förverkliga sina livsmål. (*Mål: En region med en god livsmiljö*)

Trygghetsfrågorna är uppenbart långsiktiga – varken de faktiska hot och risker som finns eller de känslor av otrygghet som människor rapporterar är tillfälliga. Tillitsskapande insatser och brottsförebyggande verksamheter är emellertid relativt nya i RUFSS-sammanhang. De är i ett perspektiv lokala/kommunala. Men i en region som kännetecknas av stor rörlighet – och där det är ett uttalat mål att människor ska mötas – förutsätter de också helhetsperspektiv och samverkan.

Attraktivitet

I begreppet *attraktivitet*, relaterat till storstadsområden, har indikatorn "säkerhet" (stability) stor tyngd (i The Economists Business Trip Index 25 % av det samlade betyget). I begreppet ingår både lättare och tyngre brottslighet och risken för terrorattacker. Om Stockholmsregionen – som framgår av BRÅ:s statistik – noterar stigande tal för mord, dråp och misshandel, kommer detta relativt snabbt att slå igenom i rankingen för storstäder, särskilt som andra storstäder som New York och Paris framgångsrikt tacklar sina problem med brottslighet.

Tillit, trygghet

Det finns inget som tyder på att invånarna i Stockholmsregionen genomsnittligt har lägre grad av tillit vare sig till medmänniskor eller institutioner än i övriga Sverige. Däremot visar både nationella undersökningar (t.ex. SCB:s Undersökning av levnadsförhållanden/ULF) och den regionala Folkhälsorapporten att skillnaderna mellan *olika grupper i regionen* är stora. Människor födda utanför Sverige (särskilt utanför Europa) har lägre tillit både till andra människor och till institutioner än svenskfödda. Det finns också en socioekonomisk dimension: de som bor i Danderyd och Lidingö har avsevärt högre tilltro till människor och institutioner än de som bor i t.ex. Kista, Botkyrka, Skärholmen och Vantör.

Trygghet förutsätter tilltro till samhällets institutioner:

- Att man kan lita på att man får en rättvis behandling (tilltro till myndighetsutövning)
- Att man kan lita på att man får del av välfärden (att löften förstärks med vissa garantier)
- Att man kan lita på att man har en plats på arbetsmarknaden (sys-sättning, icke-diskriminering)

Trygghet är även en dimension av *hälsa*. Den regionala folkhälsorapporten visar tydligt att i de områden där medborgarna har hög tillit är också den självskattade hälsan hög. Där känslan av tillit är låg är den självskattade hälsan låg.

Socialt kapital som trygghetsfaktor

RUFS 2010 omfattar regionen som helhet och de sociala strategier som utformas är generella, inte riktade till vissa bostadsområden eller befolkningsgrupper. Den fråga som ställs är: Hur ska man beskriva en socialt väl fungerande storstad som helhet? Vad utmärker den? Blicken lyfts då från de enskilda satsningarna och utgår istället från en bild av staden eller regionen som *socialt system*. Vad karakteriserar den goda storstadsregionen som socialt system? Svaret rör inte endast förhållandena i den enskilda stads- eller regiondelen utan också relationerna mellan olika stads- eller regiondelar, hur regionens invånare samspelar med varandra och vilka värden de – som enskilda – får del av genom att bo eller vara verksamma i regionen.

I en rapport, *Socialt kapital i regional utvecklingsplanering*¹⁵, utvecklar RTK den teoretiska grunden och det kunskapsunderlag som finns för de sociala strategierna. I rapporten är begreppet *socialt kapital* centralt. Det sociala kapitalet är summan av individernas kontakter, det finmaskiga nätet av kontakter som ett samhälle utgör. Det sociala kapitalet är en tillgång för både individerna och samhället. Det handlar om hur människorna *förhåller sig till varandra*, hur de litar på varandra och vilken förmåga de har att tillsammans säkra förhållanden för det gemensamma bästa.

I rapporten diskuteras också begreppet *socialt hållbar utveckling*. Vad innebär det i praktiken och kan man mäta dess förekomst? Baserat på utländsk forskning föreslås fem kriterier:¹⁶

- *Interaktionen inom samhället/sociala nätverk*, dvs. hur människor samverkar över sociala gränser och i vilken utsträckning de faktiskt interagerar med varandra.
- *Deltagande*, dvs. samma kriterium som i de nationella folkhälsomålen.

¹⁵ Socialt kapital i regional utvecklingsplanering, RTK Rapport 2008:14, Stockholm (under produktion)

¹⁶ Bramley&Power: "Urban Form and Social Sustainability – the Role of Density and Housing Type". Papper till konferensen "European Network for Housing Research Conference" i Reykjavik, juni 2005.

- *Stolthet/"platskänsla"*, en gemensam identifikation eller stolthet över den gemensamma miljön.
- *Stabilitet* eftersom hög genomströmning av boende är nära korrelerat till en bild av stadsdelen som mindre populär.
- *Säkerhet/(brottslighet)* eftersom förekomsten av brottslighet hänger nära samman med en lång rad andra faktorer relaterade till negativa sociala förhållanden.

Tio påbud för regional utveckling

Rapporten lanserar tio nya "påbud" för regional utvecklingsplanering (här i sammandrag):

1. Fysisk planering ska främja sammanhållningen

Sammanhållning främjas av många kontakter, också av sådana som är relativt ytliga. Den fysiska planeringen ska göra det lätt för människor att träffas i öppna och toleranta miljöer där människor från olika grupper och sammanhang möts. Knutpunkterna i transportplaneringen ska ges form och innehåll som främjar möten.¹⁷

2. Stadens estetik ska skapa engagerade invånare (sense of place)

Brist på platsidentitet medför att boende känner otrygghet och bristande ansvar för närmiljön. Stadsdelar som präglas av anonymitet bör kompletteras och utvecklas samtidigt som de funktionella sambanden med andra områden stärks. Att man trivs i sin egen stadsdel står inte i motsatsförhållande till att man känner hemmahörighet i regionen i stort – snarare tvärt om.

3. Kultur ska användas som kitt för sociala kontakter

Att en storstadsregion är rik på kultur och kulturinstitutioner ses av de flesta som ett mervärde och bidrar till platskänsla, även i faser av livet då man inte utnyttjar kulturlivets alla möjligheter. Kulturinstitutioner och evenemang skapar också möten och sociala nätverk.¹⁸

¹⁷ Samma perspektiv finns i *Möten i vardagen, om vikten av att se den andre i vardagen*, Dialog PM 2006:2, Malmö stadsbyggnadskontor 2007

¹⁸ Också Tryggare och mänskligare Göteborg inkluderar kultur i sina strategier.

4. Myndighetsutövning ska vara objektiv, transparent, tydlig och tillmötesgående

Socialt kapital förutsätter att medborgare har tilltro inte bara till andra människor utan också till de offentliga institutionerna och ytterst till idén om likabehandling. Myndigheterna är därför viktiga som symboler för och som vårdare av de gemensamma reglerna. Deras yttersta uppgift är att säkra det ömsesidiga förtroendets grund dvs. att alla följer de regler vi lagt fast gemensamt.

I regionalt utvecklingsarbete är det viktigt hur varje enskild institution utvecklar sina förvaltningsprocesser och sin kommunikation med invånarna. Människors bild av ”den offentliga sektorn” omfattar helheten och samverkan mellan myndigheter och gemensamma gränssnitt gentemot invånaren är därför viktigt.¹⁹

5. Evenemang ska användas strategiskt

Evenemang kan användas för att stärka en regions eller stads attraktivitet och medborgarnas känsla för platsen där de bor. Aktörer i regionens utveckling bör arbeta strategiskt för att skapa en mix av evenemang som återspeglar stadens/regionens mix av kulturer. I Stockholmsregionen kan man till exempel ge det kurdisk-persiska nyåret en mer officiell inramning, liksom *eid el-fitr* (slutet på Ramadan) och andra för Sverige nya företeelser. Evenemang bör förläggas strategiskt på platser som är i behov av en gynnsam utveckling.²⁰

6. Landmärken ska definiera platsen och stärka platskänslan

Ett bra landmärke skapar identitet och väcker stolthet. Invånarnas stolthet över sin stad har ett värde i sig men också en avgörande roll för omvärldens bild av staden. En stads profil formas inte i första hand genom skickligt genomförda marknadsföringskampanjer utan av den bild medborgarna förmedlar. När landmärket återspeglar platsens identitet – så som boende och brukare upplever den – är chansen större att dessa känner sig berörda och delaktiga.

7. Marknadsföring ska riktas inåt

Stockholmsregionen, liksom många andra storstadsregioner, profilerar sig

19 Det ingår i den svenska självbilden att vår myndighetsutövning är objektiv. Frågan är emellertid mer komplicerad vilket framgår t.ex. av ett mål för kommunstyrelsen i Nyköping 2011: Så långt det är möjligt säkerställa rättssäkerhet, likabehandling och den service som alla medborgare har rätt till oavsett fysiska förutsättningar, social position, verbal förmåga etc. (Nyköpings kommun, Delårsrapport 2007)

20 I rapporten lyfts Göteborg fram som ett bra exempel på en kommun som arbetar strategiskt med evenemang för att inte bara locka turister utan också skapa gemenskap.

utåt med aktiviteter inom det som kallas *city branding*. Men på samma sätt som ett företag bara kan ladda sitt varumärke med värden som de anställda delar, måste bilden av en stad vara förankrad i invånarnas uppfattning. Den bild vi har av vår hemort skapas av den fysiska planeringen, av ”berättelser” i filmer, böcker, journalistik och konst men framför allt av vad vi gör och hur vi använder oss av platsen.

När ett varumärke uttrycker en genuin karaktär kan marknadsföring inåt stärka de positiva dragen. Stockholms varumärke *Capital of Scandinavia* – som avsiktligt är lite kaxigt – riktar sig primärt till utländska besökare och investerare. Det kan – utan att det framstår som motsägelsefullt – också laddas med andra, mer sociala värden som *gemenskap, inkludering och mångkultur*.

8. Transporter ska vara trygga

Man har ingen glädje av storstadsregionens alla möjligheter om man inte kan nå dem. Andelen invånare som har tillgång till bil är mindre i Stockholmsregionen än i riket som helhet och detta hänger samman med en väl utbyggd kollektivtrafik. Men en viktig förutsättning för att människor ska kunna utnyttja storstadens fördelar är att de känner sig trygga i kollektivtrafiken. Resvaneundersökningar visar att tryggheten är störst där det finns personal ute bland resenärerna.

9. Arbetsgivare ska ta aktivt ansvar

Den, som har tillgång till arbetsmarknaden, har inte bara sin försörjning tryggad utan också tillgång till viktiga nätverk och kontakter. Men möjligheterna att få tillträde till arbetslivet varierar för invånare i länet beroende på bl.a. ålder, utbildning och etnisk bakgrund. Kommunala och regionala förvaltningar i Stockholmsregionen bör föregå med gott exempel genom att rekrytera fler utlandsfödda och utveckla offentlig-privata partnerskap som kan visa företag hur också de kan använda mångfalden som en konkurrensfördel.

10. Moderna möten ska främjas både i det fysiska och virtuella rummet

Var femte stockholmare med tillgång till Internet har kontakt med personer som de lärt känna på virtuella mötesplatser och nästan var tionde har regelbunden kontakt med någon de först mött på Internet och sedan träffat i verkliga livet. Användarna upplever att Internet vidgar deras nätverk med kontakter, annorlunda än deras vanliga. Eftersom Internet sammanför människor som delar samma intressen kan det fungera överbryggande mellan personer med olika etnisk, social och kulturell bakgrund. Anonymiteten på Internet skapar förutsättningar för nya kontakter för socialt utslutna.

Från plan till åtgärder

De gemensamma målen för regionens aktörer är att skapa en region som är öppen och tillgänglig, har en god livsmiljö, är en ledande tillväxtregion och dessutom utnyttjar sina resurser effektivt. Detta förutsätter att alla som bor och verkar i regionen kan känna tillit och trygghet.

Stockholmsregionens kommuner arbetar redan, med lite olika inriktning och med olika strategier, för att öka den faktiska tryggheten för sina medborgare. Ett antal kommuner har inrättat lokala brottsförebyggande råd, de flesta arbetar med trygghetskapande åtgärder i den fysiska miljön (ofta tillsammans med befolkningen i s.k. trygghetsvandringar) och flera gör löpande omfattande trygghetsundersökningar tillsammans med närpoliserna. Det finns kontakter mellan kommuner som arbetar med likartade strategier men inget egentligt samlat agerande. Samverkan – också med trafikhuvudmän och andra – skulle t.ex. kunna inriktas på att kartlägga på vilka mötesplatser (t.ex. trafiknoder) som det är särskilt viktigt att människor upplever trygghet.

De ”åtaganden” som RUFSS 2010 tar upp kommer regionens aktörer – förhoppningsvis – att ställa sig bakom i den samrådsprocess som pågår. Men också vid sidan av själva regionplaneprocessen fungerar RTK som en kunskapsbank och idékälla. Många aktörer som deltagit i planeringsarbetet har redan integrerat åtgärder i sin egen planering och verksamhet.

RUFSS 2010 ska gälla i många år och ska därför följas upp regelbundet. Syftet med uppföljningen är både att åstadkomma effektiv styrning och ett ökat lärande i hela regionen. Uppföljningen ska gälla både måluppfyllelse och processer. Det är därför viktigt att få till stånd en kontinuerlig och tillförlitlig redovisning av hur regionens aktörer genomför de regionala åtagandena. Arbete pågår med att utveckla indikatorer för de olika strategierna. Följande aktiviteter prioriteras i den fortsatta processen:

- Fortsatt dialog med regionens invånare
- Politiskt ansvarstagande
- Flexibel samordning i kompetensteam där regionens aktörer ingår
- Handlingsprogram

Kommentar av Martin Ångeby

Staden är i första hand en mötesplats dit människorna kommer för att på olika sätt samspela med andra människor. Vi bor, arbetar, umgås, roar oss – och lär oss och utvecklas med staden. Därför har RTK under en lång tid breddat sitt perspektiv som ursprungligen främst omfattade fysisk planering och infrastrukturfrågor. Redan den förra regionplanen, RUF 2001, hade inslag av ekonomiska och sociala strategier men när vi 2005/06 genomförde en aktualitetsprövning av utvecklingsplanen efterfrågade remissinstanserna mer. I hela den nu aktuella planprocessen har vi arbetat inte bara med kommunernas stadsplanekontor utan minst lika mycket med kommunstyrelsernas strategiska enheter och även socialförvaltningar. I fortsättningen bör vi i större utsträckning involvera också polisen och skolväsendet. Kanske borde vi på RTK skaffa en särskild trygghetskompetens.

I RTK:s arbetssätt ingår att stödja sig på den forskning som finns och även att initiera ny forskning. När vi har sökt har vi hittat ganska mycket forskning om trygghetens *betydelse* för "det goda samhället". Men det finns mindre skrivet om vilka strategier som, konkret, leder till ökad tillit och trygghet. Därför har vi samlat mycket av vårt bakgrundsmaterial i rapporten *Socialt kapital i regional utvecklingsplanering* så att andra ska kunna få hjälp av vårt arbete.

Tryggare och mänskligare Göteborg

Intervjuperson: Borghild Håkansson, projektledare

Ett breddat perspektiv

År 2001 bildades i Göteborg ett centralt brottsförebyggande råd: *Tryggare och Mänskligare Göteborg*. Beslutet hade föregåtts av ett förstudiearbete där problem och förutsättningar kartlagts och organisationen utformats. Målet för rådets arbete skulle vara att "bidra till att stärka grundvalarna för vårt samhälle: rättvisa, demokrati, mänskliga rättigheter och människors lika värde oavsett kön, social ställning eller etnisk härkomst". Det innebär att det kommunala rådet skulle anlägga ett bredare perspektiv än det nationella brottsförebyggande programmet "Allas vårt ansvar" vilket också avspeglas i rådets namn.

"Tryggare och Mänskligare Göteborg" har fyra övergripande, långsiktiga mål som är utformade som effektmål men inte kvantifierade:

- Alla ska känna sig trygga att röra sig när man vill och var man vill i Göteborg.
- Vi som bor och verkar i staden samarbetar i trygghetsfrämjande syfte.
- Tillit och förtroende – det viktigaste för trivsel och trygghet.
- Allas rätt till relevant stöd när problem uppstår.

Viktiga uppgifter för rådet är att skapa kopplingar mellan de ”stuprör” som skapas av de kommunala förvaltningarna och av olika aktörer. Rådet ska också identifiera ”vita fläckar” i det brottsförebyggande och trygghetsskapande arbetet.

Rådet, som består av åtta personer, är väl förankrat i kommunens högsta politiska ledning (kommunstyrelsens ordförande och vice ordförande). Vidare ingår länspolismästaren, kriminalvårdsdirektören, regionchefen för BRIS Väst och chefen för Mångfaldsenheten vid stadskansliet. Bostadsföretagen representeras av VD för Fastighetsägarna i Göteborg och forskarsamfundet av professor Lennart Weibull.

Rådet har ett kansli bemannat med 6,5 tjänster (projektledare Borghild Håkansson) placerat direkt under kommunstyrelsen. Några av rådets handläggare har ansvar för särskilda sakområden – forskning och utbildning, ungdomsfrågor, fysisk planering, kultur – medan andra svarar för administration, mediekontakter och kommunikation.

Rådet vill:

- främja goda initiativ inom det trygghetsskapande och brottsförebyggande arbetet i Göteborg,
- förmedla fördjupad och nyanserad kunskap om vad som påverkar människors benägenhet att begå brott,
- lyfta fram goda förebilder och sprida information om brottslighetens faktiska utbredning och det brottsförebyggande arbetet.

Rådet ska bygga nätverk men inte driva egna projekt. Däremot ska det inspirera och stimulera andra aktörer att göra det och kunna stödja med kompetens och i viss utsträckning finansiellt. Eftersom kansliet inte är belastat med onödiga byråkratiska rutiner kan man fånga tillfället i flykten och ställa upp snabbt med stöd när möjligheter finns till ett intressant projekt. Rådet, som har kontaktpersoner inom alla fack- och stadsdelsförvaltningar, hjälper till att skapa mötesplatser och att anordna möten mellan lokala brottsförebyggande råd, folkhälsoråd, polisen, företrädare för sociala myndigheter och med forskare. På rådets webbplats www.tryggaremanskligare.goteborg.se finns gott om material som t.ex. (se vidare litteraturlista):

- Idéblad, korta beskrivningar av olika projekt, erfarenheter och resultat

- Handledningar som *Steg för steg mot ett tryggare Göteborg, Trygghetsvandringar – en vägledning*
- Konferensrapporter som *Fördomar och fobier, en dag för att motverka och Trygghetens dilemma*.
- Utvärderingar som *Ungdomsprojekt Majorna* och *Ung kultur II6*.

Trygghetsfrämja och brottsförebygga

Det brottsförebyggande arbete, som rådet vill stödja, kan vara både social prevention – insatser riktade t.ex. till ungdomar – och sådana insatser i den fysiska miljön som försvårar möjligheten att begå brott (situationell prevention). Strategierna kan vara inriktade på att främja goda miljöer och beteenden snarare än att motverka riskabla eller dåliga: "Själva namnet Tryggare och Mänskligare Göteborg uttrycker avsikten att ett socialpolitiskt engagemang måste gå hand i hand med förändringar i den fysiska miljön. Stora sociala klyftor bidrar till brottslighet och minskar den tillit mellan människor som är central i allt brottsförebyggande arbete" (Arbetspapper från förstudien).

Social prevention kan vara insatser som riktar sig till "allmänheten" eller "alla ungdomar" inom ett område, eller till individer eller mindre grupper med behov av särskilt stöd. Också insatserna i den fysiska miljön kan vara generella – t.ex. utformning av närmiljön – eller inriktade på vissa miljöer eller situationer där t.ex. övervakningskameror eller lås och skydd minskar möjligheterna att begå brott.

Rådet har avsiktligt valt bort ordet "säkerhet" i sitt namn; som Göran Johansson, rådets ordförande, uttryckt det: I en bunker kan man vara hur säker som helst, men är man trygg? Trygghetens dilemma är något som i hög grad engagerat rådet och som också var temat för 2006 års nationella Forsa-symposium²¹. Symposiet gav reflektioner och fakta om vad välfärds-samhället står inför och vad olika strategier för trygghet och säkerhet kan innebära. Vilka mekanismer verkar för ökad tillit och vilka leder istället till att misstron ökar?

21 *Trygghetens dilemma - tillit, risker, säkerhet*, Förbundet för forskning i socialt arbete och Rådet för ett Tryggare och Mänskligare Göteborg.

Samarbete med universitet och högskola

Rådet har – i långt högre grad än andra brottsförebyggande råd – utvecklat ett samarbete med forskningsvärlden till nytta för båda.

Kontakterna gäller framför allt det tvärvetenskapliga *Forum för forskning om trygg och säker stad* som Göteborgs universitet och Chalmers tekniska högskola driver tillsammans. I forumet träffas flera framstående forskare för att diskutera brottslighet och brottsförebyggande åtgärder och initiera och fördjupa forskningen inom detta område.

Tillsammans med forskare identifierar rådet relevanta forskningsbara problem. Rådet har också engagerat forskare för utvärdering både av uppläggnings av rådets arbete generellt och vissa strategier. Forskarna har deltagit i formuleringen av de situationsbeskrivningar som görs av tjänstemännen inom de kommunala förvaltningarna. De forskarrapporter som presenterats har genomgående hög kvalitet och för in teoretiska resonemang som är av värde också för andra brottsförebyggande råd med andra agendor.

Stadsbyggnad för trygghet och tillit

Göran Johansson har i flera sammanhang påpekat att trygghet är en viktig konkurrensfaktor för Göteborg i relation till inflyttare, investerare och besökare. Göteborgs stad har olika kompletterande strategier för att göra stadsmiljön både trygg och attraktiv. I arbetet engageras många stadsdelsförvaltningar och andra kommunala förvaltningar, bostadsföretag, skolor, föreningar och boendegrupper. Det handlar både om planering av det fysiska rummet – som boendeinflytande när ett stadsdelscentrum ska omgestaltas – och hur det förvaltas (t.ex. städning, klotterbekämpning och sanering). Men också i dessa strategier finns spänningen mellan trygghet och säkerhet:

”En stad kan inte i alla delar vara helt upplyst, utan dolda vrår eller buskage. En stad skall också vara spännande och lite mystisk, man vill ibland kunna hitta platser för att få vara ifred och kanske kyssa sin älskade. Men där vi måste gå för att ta oss till jobbet, till spårvagnshållplatsen, till affären eller till vårdcentralen, där har vi rätt att känna oss trygga och säkra under alla tider på dygnet. På många ställen i vår stad känner sig människor otrygga. Många gångtunnlar, spårvagnshållplatser, gångvägar och bostadsmiljöer runt om i stadsdelarna uppfyller inte de krav på en

trygg miljö som vi kan ställa. Det handlar ofta om dålig belysning och skymmande växtlighet men också om brister i själva stadsplanstrukturen. Där staden är alltför gles och få människor möts är vi mer otrugga än inne i centrala staden där gatunätet uppmuntrar till mänskliga möten.” (Från Rådets webbplats)

Samverkan sker i programmet *Trygg, vacker stad* som samordnas av park- och naturförvaltningen. Förvaltningar, kommunala bolag, enskilda organisationer och företag arbetar tillsammans i projektgrupper för att höja kvaliteten och öka tryggheten i stadsmiljön. Programmet har en egen webbplats: www.tryggvackerstad.goteborg.se. Genom dialog, samverkan och samförstånd mellan förvaltningar, organisationer och inte minst med medborgarna ska kvalitet och resursutnyttjande förbättras. Även andra organisationer, inom och utanför kommunen, stödjer arbetssättet och är engagerade i speciella projekt eller arbetsgrupper, exempelvis Fastighetsägarföreningen, Köpmannaförbundet, Polismyndigheten i Västra Götaland och Göteborgs-Posten.

Pågående projekt är bl.a. *En Städad Stad, Klotter*, flera riktade städaktiviteter och attitydpåverkan. I arbetet med kvalitetshöjning i Centrala stan ingår vårstädning, julevenemang och flera samverkansprojekt: *Samverkan Avenyn*, *Samverkan Fastighetsägarna*, *Samverkan Innerstaden* och *Offentliga Toaletter*.

Levande torg

På mötesplatser i det offentliga rummet utvecklas kontakter och byggs socialt kapital. För stora grupper av människor är det på torgen som man har en viktig del av sitt sociala liv. I ett pågående forskningsprojekt, *Lokal offentlighet*, vid Chalmers och Göteborgs Universitet undersöks ett antal göteborgstorg. Av de undersökningar som redan gjorts kan man förstå torgens stora betydelse för många boende i olika stadsdelar – inte bara för inköp utan också som träffpunkt.

Under 1940-, 1950-, 1960- och början på 1970-talet fanns grannskapstan-karna med i nästan all bostadsplanering. I vissa stadsdelar blev det flera små torg på rad efter en huvudgata. I andra kunde det bli ett enda ganska stort torg. Sedan dess har mycket förändrats. Stormarknader har vuxit upp runt städerna och de flesta hushåll har en eller flera bilar. I förhållande till det enorma varuutbudet i externa köpcentra har de små torgen inte mycket att komma med. Butiker har lagts ner och utbudet har försämrats. Om torgen

ska finnas kvar i framtiden krävs bättre service, billig mat med kvalitet, trevliga mötesplatser och spännande kulturyttringar för att också de så kallade resursstarka grupperna ska använda torgen. Då behövs det också många fler sittplatser, plaskdammar, skridskobanor och mysiga serveringar. Kan innerstans kafékultur spridas till stadsdelstorgen?

Unga i riskzonen, unga brottsoffer och alldeles vanliga unga

Begreppet tillit är centralt för rådet och strategier riktade till ungdomar syftar till att ge dem inflytande och skapa gemenskap. Det innebär att många program/projekt som rådet initierat eller stött kan räknas till "ungdomspolitik" lika väl som "brottsförebyggande insatser". Men det som är bra för många kan vara extra viktigt för ungdomar med särskilda behov av stöd. Rådet har också ett tydligt fokus på stöd till ungdomar som utsatts för brott.

Inflytande och gemenskap

Exempel på ungdomsinsatser i Göteborg som i första hand ska främja goda miljöer är:

Gecko.nu, stadens webbplats för och av ungdomar; redaktionens medelålder är 20 år. Enligt redaktionen ska Gecko stå för

"rak upplysning varvat med fördjupande reportage, debattforum, länkbibliotek och information om aktuella händelser och arrangemang...Vi skriver om det som är angeläget för oss. Alltid. Och ofta om sånt som inte uppmärksammas någon annanstans. Framförallt vill vi vara en mötesplats för kreativitet, samtal och debatt. Skapa dialog. DIN medverkan är Geckos nav." (Från *gecko.nu*)

På Gecko kan man läsa om aktuella festivaler och konserter men också om hur man kan finansiera egna projekt. Man kan hitta självhjälp för den som dricker lite för mycket eller testa sig för klamydia. Man tipsas om att BoGöteborg har 1000 extra smålägenheter till unga under 30 år.

Dörröppnarna är en enhet inom kommunen dit ungdomar kan vända sig för att få hjälp med myndighetskontakter. Här kan också ungdomar, som har en idé om ett projekt som man vill starta, få råd och stöd för att hitta rätt kanaler i byråkratin och komma igång.

I stadsdelarna finns också *Framtidsverkstäder*, där unga kan få hjälp att omsätta sina idéer i verklighet.

Till förebyggande insatser kan man kanske också räkna 700 *fixartjänster* för högstadielever; den lokala ferieverksamheten för yngre tonåringar växer i Göteborg.

Ung och trygg

Sedan år 2004 finns projektet "Ung och trygg" som är ett samarbete mellan fyra stadsdelsnämnder samt polis, åklagarmyndighet, utbildningsförvaltning och förvaltningsbolaget Framtiden. Målet är att hitta nya och effektiva metoder för att förhindra att ungdomar i riskzonen (från 12 år och uppåt) söker sig till kriminella gäng. Vägledande principer är att arbetet ska utgå från individens problem och förutsättningar och kännetecknas av öppenhet och förtroende.

Bland de metoder som används är *24-timmarsrutinen*, som innebär att när någon under 18 år gripits för kriminalitet eller droganvändning ska familjen snabbt kontaktas och kallas till ett möte. Ambitionen är att skapa ett nätverk kring den unge för att få till stånd en förändring.

I de framtidsverkstäder, där Ung och Trygg finns med, deltar ofta stadsdelsförvaltningens anställda tillsammans med medarbetare från de kommunala bostadsföretagen i området, poliser, åklagare och personal från utbildningsförvaltningen. Gränsöverskridande arbetsgrupper bildas. Gemensamt beslutar deltagarna i framtidsverkstaden om vad som behöver göras, när det ska göras och av vem. Framtidsverkstäderna leder ofta till en lång rad utvecklingsprocesser. I takt med att fler stadsdelar och även Mölnadal nu gått med i Ung och Trygg-arbetet, anordnas nya framtidsverkstäder.

Stödcentrum för unga brottsoffer

Många ungdomar drabbas av personrån, misshandel, olaga hot, sexuellt ofredande och våldtäkt. Många av dessa känner sig hotade och vågar inte polisanmäla brott i rädsla för repressalier. Polisen i Göteborg uppskattar att mörkertalet vad gäller brott som inte anmäls kan vara över 50 procent.

När unga, som anmäler ett brott, inte får upprättelse i domstol minskar deras tillit till vuxenvärlden, polis och rättssystem: "Det är ingen idé att anmäla, det händer inget, förövaren går ändå fri." Ungdomarna kan då i stället själva skipa rättvisa inom den egna kulturen genom hämnd och uppgörelser. Många av dem som begår brott har själva varit offer för andras

brottslighet. Att försöka nå de yngsta brottsoffren är i högsta grad ett brottsförebyggande arbete.

Stödcentrum för unga brottsoffer erbjuder råd och stöd till ungdomar under 23 år som utsatts för brott och till deras anhöriga och vittnen. Stödcentrum sprider också kunskap om brottsofferproblematiken. Verksamheten bygger på ett nära samarbete med polisen. Unga kan vända sig till Stödcentrum men Stödcentrum kommer även att få ta del av polisanmälningar och kan då kontakta drabbade under 18 år och erbjuda stöd.

Trygghet för äldre är trygghet för alla

Äldre ska uppleva att staden är lugn och trygg och kunna känna sig säkra i den psykiska och fysiska miljön. Upplever äldre personer trivsel och trygghet – då gör andra det också. Därför vill staden ta del av äldres erfarenheter vid planering och utformning av bostäder och stadens offentliga miljöer.

Genom Tryggare och Mänskligare Göteborg kan man beställa en mapp – *Trygga tillsammans* – med olika trycksaker som ger råd och tips för ett tryggare liv på äldre dagar. Innehållet utgör en bred palett över trygghets-skapande insatser av mycket olika slag: Råd och tips om hur man ökar sin individuella säkerhet (minskar risken att utsättas för brott, tips om hur man förebygger fallskador), om hur man allmänt ökar tryggheten i närområdet (trygghetsvandringar, hur man påverkar stadsmiljön) och vad man ska göra om något skulle inträffa (viktiga telefonnummer). Här finns också information – t.ex. statistik över polisanmälda brott – som syftar till att minska omotiverad oro.

Kultur för ett mänskligare Göteborg

Rådet lyfter också fram goda exempel på olika kulturprojekt/aktiviteter som pågår i stan. Det gäller såväl professionell verksamhet som amatörer vilka genom kreativa insatser bidrar till att skapa ett tryggare och mänskligare Göteborg. Listan är lång, i varje stadsdel arbetar man aktivt för att skapa en attraktiv livsmiljö och ett exempel är BAK.

Bergsjön-Angered kultur, BAK

BAK är ett nätverk av konstnärer, föreningar och verksamheter i nordöstra Göteborg som vill synas, vara med och engagera människor och lyfta fram kulturen i förorten.

BAK:s medlemmar, ett dussin kulturföreningar samt mångkulturkonsulenter i Västra Götalandregionen, inspirerar och stödjer varandra. Tanken är att sammanställa en resursbank där alla kan ta del av de faktiska resurser som finns. Rådet har medverkat till att ett projekt – Konstens plats – har kunnat genomföras i Bergsjön 2006. Konstens plats var en tvådelad videoinstallation av den internationellt kända konstnären Esther Shalev-Gerz, som intervjuat 38 konstnärer i Bergsjön. Den ena delen av konstverket visades i Konsthallen vid Götaplatsen, den andra på Rymdtorget i Bergsjön. De två delarna kompletterade varandra. Utställningen speglade relationen mellan konst och plats inom olika traditioner, sett av människor med olika kulturell bakgrund och har resulterat i att kulturföreningarna blivit synliggjorda i centrala stan och att Bergsjön upplevs som en möjlig plats för konstnärer att bo och verka i.

Rådet har också engagerat sig i ett *"tvättstugebibliotek"* på Hisingen (Lundby), Fyrklöversgatan, en *"träffpunkt"* för äldre syrianer i syriansk-ortodoxa kyrkan och flera *ungdomsprojekt*.

Lokalt trygghetsarbete

Rådet har kontaktpersoner i alla stadsdelsförvaltningar. Ett exempel på lokalt trygghetsarbete ger Kortedala, Göteborgs första förort, som fyllde 50 år 2003. Befolkningen i Kortedala är åldersmässigt blandad; en fjärdedel av de som flyttade in på 1950-talet bor fortfarande kvar. Den tidens nybygggaranda lever kvar som en speciell känsla för stadsdelen och i ett mycket aktivt föreningsliv.

Kortedala har många kvaliteter, bl.a. närhet till grön- och strövområden, bra kollektivtrafik och god kommersiell service. Men invånarna har fler krav på boendet och den fysiska miljön och trygghet har blivit allt viktigare. Därför har fastighetsägare, hyresgästföreningar, park- och naturförvaltningen, trafikkontoret, polisen och stadsdelsförvaltningen ett samarbete för att skapa en ren, trygg och mänsklig stadsdel. En lokal trygghetsgrupp har bildats. Dess verksamhet är avsedd att vara *"tills vidare"* – alltså inte ett projekt.

Dag- och nattvandringar har genomförts för att granska den fysiska miljön, gröna ytor, fastigheter, gator, vägar, skyltning, nedskräpning, tillgänglig-

het med mera. Olika undergrupper arbetar för att åtgärda bristerna: trafik, belysning, miljö och brottsförebyggande verksamhet. Visionen är att de som bor och verkar i Kortedala ska trivas, känna trygghet och må bra i en vacker, trivsamt och väl underhållen stadsdel utan nedskräpning och vandalisering. Den fysiska planeringen av kollektivtrafik, hållplatser, gång- och cykelvägar, grönområden, tunnlar etc. ska ge ökad trygghet och trivsel för alla.

Fem års lokalt samverkansarbete i Kortedala har utvärderats av tekn dr Lisbeth Birgersson, Chalmers (arkitektur) och polisinspektör Lotta Jofjord. De lyfter särskilt fram betydelsen av den lokala trygghetsgruppen²², som nu besitter en hög kompetens när det gäller trygghetsarbete. De betonar också hur viktigt det är att gruppens medlemmar verkligen har mandat och att förvaltningsledningarna stödjer verksamheten. Under de år som verksamheten pågått har den fått en mer uttalad social inriktning. Men ”att förändra fokus från att ta hand om teknisk infrastruktur till att förstärka den sociala infrastrukturen är ett nytt och stort ansvar som kräver nya grepp och samarbetspartners”. Det behövs, enligt utvärderarna, en integrerad social/fysisk kompetens på lokal nivå som kan samverka med motsvarande kompetens på central nivå.

Resultat och erfarenheter av rådets arbete

Vilka resultat har då Rådet Tryggare och Mänskligare Göteborg uppnått? Verksamheten utvärderades 2004 av Björn Klarqvist, Chalmers, i rapporten *Inga enkla grejer* och av Ylva Norén Bretzer, Göteborgs universitet, i *Brottsförebyggande och trygghetsarbete i Göteborg*. Också en rad delprojekt, som rådet varit delaktigt i, har utvärderats. Nej, det är inga ”enkla grejer” att öka människors trygghet och tillit – och inte heller att följa upp projektresultat. Särskilt svårt blir det i kommuner som Göteborg som satsat på att angripa grundorsakerna till otrygghet och brottslighet. Generellt anser utvärderarna att rådet har fått en bra sammansättning och arbetsform och säger sig vara imponerade både av vad kansliet åstadkommit och att man lyckats arbeta enligt sina intentioner att ”verka utan att synas”. De lyfter särskilt fram det kunskapspridande arbetet och samarbetet med forskarsamfundet. Projektutvärderingar som gjorts tyder också på goda resultat när det gäller nätverksbyggande – dock påpekar man att rådet bör utveckla sina kontakter med *skolan*. Alla utvärderare betonar att verksamheten – både den centrala

²² Projektledare med erfarenheter från tidigare trygghetsarbete i en annan stadsdel samt företrädare för fastighetsbolagen, hyresgäst- och företagareföreningar, tjänstemän från stadsdelsförvaltningen samt från de centrala park- och naturförvaltningen och trafikkontoret.

och den lokala – behöver permanentas, både för att rådet och lokala arbetsgrupper ska få det förtroende som är en förutsättning för deras verksamhet och för att trygghetsskapande arbete aldrig är ”färdigt”.

Kommentar av Borghild Håkansson

I den förstudie, utförd av en parlamentariskt sammansatt grupp, som föregick inrättandet av Rådet Tryggare och Mänskligare Göteborg diskuterades ingående rådets storlek och sammansättning. Man valde ett relativt litet råd och knöt det direkt till kommunstyrelsen. Borghild Håkansson, projektledaren, anser att rådet fungerat mycket bra. Särskild betonar hon vikten av att både ordförande och vice ordförande i kommunstyrelsen ingår och medverkar aktivt. Det ger kansliet nödvändig status och borgar för att trygghetsfrågorna hålls utanför de partipolitiska stridigheterna. Hon är också mycket glad över att rådet har en ledamot från Göteborgs universitet och framhåller Lennart Weibulls betydelse för de kontakter som utvecklats med flera institutioner. Nu kommer rådets kansli, som ses som en permanent verksamhet, att inlemmas i stadskansliet men Borghild Håkansson bedömer att det inte kommer att förändra arbetsformerna nämnvärt så länge rådet har den sammansättning det har.

Rådet driver inga egna projekt utan vill, liksom en känd finansfamilj, ”verka men inte synas”. Därför presenteras också program och projekt i den ansvarige aktörens namn vilket gör att det kan vara lite svårt för en utomstående att få en helhetsbild av rådets verksamhet. Därför är det extra värdefullt med kvalificerade utvärderingar som de som refereras ovan. Utvärderingarna gäller oftast arbetsformerna; resultat i form av effekter i samhället kan knappast uppstå på några år och är svårare att mäta. När en arbetsmetod har visat sig fungera kan den spridas till andra intresserade; rådets projekt fungerar som prototyper.

– Det har varit viktigt för oss i kansliet att inse att vi inte behöver vara så duktiga, säger Borghild Håkansson. Vi har inte svar på alla frågor. Vi har hela tiden ett undersökande arbetssätt, söker strategier för att öka trygghet och mänsklighet i Göteborg – och sedan delar vi med oss av våra erfarenheter. Både generellt i nätverk och konferenser och som medverkande i projekt som andra driver.

Distinktionen mellan "trygghet" och "säkerhet" är viktig för rådet. Många personers upplevda otrygghet beror på felaktiga uppfattningar om faktiska risker och osäkerheter när det gäller t.ex. risken att utsättas för brott. En viktig uppgift för rådet har därför varit att sprida information – inte minst till medierna – för att ta död på myter och vanföreställningar om brottsligheten. Med information vill rådet också nyansera och öka förståelsen för orsaker och samband kring frågor om trygghet och säkerhet.

Malmö – Välfärd för alla

Intervjuperson: Mariana Mauritzon, samordnare brotts- och drogförebyggande

Välfärd för alla – det dubbla åtagandet (VFA)

”Välfärd för alla” är ett handlingsprogram, en kraftsamling för välfärd och tillväxt i Malmö, som inleddes år 2004 och avslutas år 2008. Satsningen har sin grund i det faktum att Malmö idag har samma åtagande som de flesta storstäder i Europa – att dels sörja för alla malmöbors välfärd, dels vara tillräckligt starkt för att fungera som tillväxtmotor för Sydvästskåne och Öresundsregionen. Dessa båda åtaganden hänger intimt samman – ett ekonomiskt svagt Malmö kan inte klara välfärds målen.

Senast år 2008 ska följande mål uppnås:

- Förvärvsfrekvensen för gruppen 20 till 64 år ska öka från nuvarande 64 procent till 75 procent
- Andelen elever som är obehöriga till gymnasieskolans nationella program ska minska från 21 procent till 10 procent dvs. riksgenomsnittet
- För att förbättra situationen på bostadsmarknaden ska 5000 nya lägenheter byggas
- Antalet brott per tusen invånare ska minska från 61 procent till högst 47 procent, dvs. en årlig minskning med minst 5 procentenheter.

För att uppnå målen i handlingsplanen genomförs åtgärder inom följande fem områden:

- arbete
- utbildning
- boende
- trygghet
- tillväxt

Organisation

För att lyckas med handlingsplanen krävs en bred uppslutning från alla delar av samhället i Malmö – kommunens förvaltningar och många andra intressenter som fackliga organisationer, statliga myndigheter, näringsliv och företag, bostads- och fastighetsbolag, föreningar, kulturlivet och inte minst medborgarna.

Det formella övergripande ansvaret ligger på kommunstyrelsen som tillsammans med representanter från övriga styrelser och nämnder, näringsliv, föreningar, myndigheter och religiösa samfund utgör en samordningsgrupp. För varje insatsområde finns en arbetsgrupp. I arbetsgruppen för trygghet, som leds av gatuchefen, finns representanter för ledningen för fem av kommunens tio stadsdelsförvaltningar, företrädare för stadskontoret (folkhälsa, brotts- och drogförbyggande), kommunens parkeringsbolag samt koordinatör och informatör.

Förvaltningscheferna har en nyckelroll bland annat då det gäller tillgång till personella och ekonomiska resurser för det pågående arbetet.

Uppdraget till trygghetsgruppen

Tryggheten är viktig för trivsel och tillväxt i Malmö; alla ska kunna känna sig trygga i hemmet, i bostadsområdet, på arbetsplatsen eller ute på stan. I Malmö är det framför allt i de centrala delarna som den upplevda otryggheten är störst, men problem med otrygghet finns även i vissa andra stadsdelar och bostadsområden.

Arbetsgruppen för trygghet ska arbeta för att senast år 2008 ha minskat antalet brott med minst 5 procent per år. Det gäller misshandel, skadegörelse, inbrott i bostad och bil.

Enligt Valfärd för allas handlingsplan ska följande punkter åtgärdas:

- **Ökade resurser till polisen**

Detta innebär att Malmö behöver få en relativt större andel av landets polisresurser. Dessutom är det viktigt att poliskårens sammansättning speglar den etniska mångfalden i Malmö.

- **Försök med kameraövervakning**

I Malmö inträffar de flesta oprovocerade brotten i centrala stan, framför allt längs gågatustråken. För närvarande pågår försök med kameraövervakning på Möllevångstorget för att minska brottsligheten. Malmö stad har i samråd med polismyndigheten tagit initiativ till att bevakningskameror sätts upp längs ett avgränsat område utmed Södra Förstadsgatan, Södertull, Gustav Adolfs torg och Södergatan upp till Stortorget. Försöksverksamheten ska nog utvärderas.

En ökad kamerabevakning av skolor ska prövas för att motverka vandalisering.

- **Samverkan mellan myndigheter**

Samverkan mellan sociala myndigheter, polismyndigheten och åklagarmyndigheten ska utvidgas och effektiviseras.

- **Bekämpning av svartklubbar**

- **Snabb reaktion på brott, särskilt ungdomsbrott**

Det gäller allt från klotter och mindre stölder till grövre brott. De sociala myndigheterna, polismyndigheten och åklagarmyndigheten ska utveckla en gemensam strategi för snabb och konsekvent reaktion med åtgärder och påföljder. Det är också angeläget med ett ökat och närmare samarbete mellan polismyndigheten och domstolens avdelning för ungdomsbrott.

Starkare åtgärder ska kunna användas mot de föräldrar som medvetet undandrar sig ansvar för sina barn och ungdomar och där stödjande åtgärder visat sig verkningslösa.

- **Samverkan för att förhindra ungdomskriminalitet**

Kommunala och statliga myndigheter, skolan, förenings- och näringslivet och alla vuxna som finns i de ungas vardag ska agera tidigt och tillsammans för att på olika sätt bryta destruktiva beteenden och förhindra ungdomskriminalitet.

”Socialarbetare för ungdomar”, som är ett försök som pågår i stadsdel Centrum, samt en samverkansmodell för skola, socialtjänst och polis (SSP)

är exempel på fungerande metoder. Parallellt måste förebyggande insatser göras tillsammans med föreningslivet och olika eldsjälar i bostadsområdena. Det behövs också fler insatser och påföljder för de ungdomar som begått brott men ännu inte uppnått straffmyndighetsåldern.

- **Lokala program för trygghet**

Malmö stad ska ta initiativ till lokala program för ökad trygghet i de utsatta bostadsområdena. I detta arbete ska boende, föreningar, religiösa samfund, tekniska förvaltningar, fastighetsägare, polis, näringsliv m.fl. delta. Så kallade trygghetsvårdar kan utföra uppgifter lokalt i samarbete med polis, vaktbolag etc. Grupper av boende kan genom frivilliginsatser medverka i "övervakningen" av områdena med stöd av socialarbetare, trygghetsvårdar och parkeringsvakter i samarbete med polisen.

Tiopunktsprogram med unga i fokus

Trygghetsgruppen har tillsammans med Polisområde Malmö utarbetat ett tiopunktsprogram (2007) för åtgärder som ska prioriteras:

1. Tidig upptäckt av barn och ungdomar i riskmiljöer

Polisen ska anmäla (skicka barn i fara-blanketten) till berörd socialtjänst för vidare handläggning och bedömning.

2. Ungas tillgång till droger ska minskas genom tidig upptäckt

En naturlig utgångspunkt för samarbetet är det s.k. krogvärdnätverket där även branschen finns representerad. Samarbetet ska vidareutvecklas bl.a. med avseende på kroglivet på och kring Möllevångstorget och förtydligas avseende kort- och långsiktiga mål.

3. Riktade insatser mot öppna drogarenor

Målet är att minska tillgänglighet och tidig debut bland unga. Därför ska det inte finnas några öppna drogarenor (där det sker öppen försäljning av alkohol och droger). Möjligheterna att vidta åtgärder i den fysiska miljön ska prövas.

4. Särskilt brottsaktiva barn och ungdomar ska prioriteras

+9-listan (upp till 18 år); insatser mot särskilt brottsaktiva ungdomar ska prioriteras. Polisen ska kontinuerligt uppdatera +9-listan. Dokumentation, processanalys och utvärdering ska göras för 10 procent av +9-individerna för

att förhindra att ungdomarna "faller mellan stolarna".

18+-listan (upp till 25 år); riktade insatser ska göras mot kriminella vuxna som har kopplingar till personer under 18 år.

5. Samlade insatser till familjer med särskilt brottsaktiva ungdomar

Familjer med brottsaktiva ungdomar ska erbjudas insatser riktade till hela familjen. Pilotprojekt med fem familjer ska genomföras tillsammans med andra parter. Problematiken med brottsaktiva föräldrar som driver barn till kriminella aktiviteter ska utredas.

6. Ungdomsbrott ska snabbutredas

Polis, åklagare och socialtjänst ska regelbundet träffas för att stämma av ungdomsrelaterade ärenden.

7. SSP-samverkan ska utvecklas och utvärderas (se nedan)

8. Gemensamma insatser ska göras i Södra Innerstaden, Centrum och Herrgården i Rosengård

Insatser ska utgå från aktuell trygghetsmätning med en gemensam analys.

9. Temasatsningar utifrån en gemensam problembild ska göras två gånger om året

Exempel på tema kan vara samarbete med "Trygga Gatan" eller att följa upp alla bilinbrott i ett område under en period. Prioriterade områden är bl.a. skolavslutningar och langning.

10. Polis och stadsdelar ska delta tidigare i detaljplaneprocessen.

I Valfärd för alla-rapport 2008/4 redovisas att bl.a. följande insatser har gjorts:

- Rånkommissionen har gjorts om till en permanent ungdomsrotel.
- Ungdomstjänst har införts som fristående påföljd (från 2007)
- Samverkansprojektet "Våga vittna" har inletts på två skolor med studiedagar för skolpersonal, temadagar för elever och forumspel med en teatergrupp.
- Malmö har fått statliga medel för fem projekt inom ramen för den nationella satsningen på samverkan i frågor som rör barn som far illa.
- Två socialsekreterare har placerats i samma lokaler som polisens rånkommision (nu ungdomsrotel) och beslut har fattas om att en socialsekreterare ska placeras på varje närpolisområde.
- Två socialsekreterare har placerats hos polisen för att ge stöd åt personer som utsatts för brott.

- Under 2005–2008 bedriver staden ungdomsverksamhet tillsammans med Lugna Gatan som bl.a. utbildat skolvårdar, organiserat sommaraktiviteter, bedriver verksamhet i egen lokal i Rosengård och inlett ett projekt med stöd åt unga brottsoffer. Stockholms universitet och Ersta Sköndal Högskola utvärderar projektet.
- Ett förebyggande arbete kring hedersrelaterade frågor – Elektra/Sharaf-hjältar – pågår.
- Lokala projekt för trygghet pågår i Möllevången, Hermodsdal och Rosengård.

SSP-modellen

I uppdraget att förhindra ungdomskriminalitet ska, enligt 10-punktsplanen, SSP-modellen användas. Det är självfallet inte något nytt för skola, socialtjänst och polis att samarbeta. Men SSP-modellen skapar en fastare form av samverkan.

- Den tydliga organisationen underlättar samverkan mellan myndigheterna. En central ledningsgrupp och ett sekretariat (4 personer) är gemensamma för hela staden. I alla stadsdelar finns lokalgrupper med skola, socialtjänst och polis som jobbar längst ut på fältet. De har stöd av en ledningsgrupp och en SSP-samordnare i varje stadsdel. Även närpolisen har utsett SSP-samordnare. Den centrala ledningsgruppen har det överordnade strategiska ansvaret för SSP-verksamhetens ekonomi.
- Verksamheten bygger på års- och åtgärdsplaner, som utgår från det lokala behovet. De görs upp årsvis i de lokala grupperna med representanterna för skola, socialtjänst och polis. Samordning och prioritering sker med hänsyn till den övergripande SSP-verksamheten inom kommunen. Årsplanerna innehåller bara aktiviteter som involverar samtliga tre parter. Om någon åtgärd exempelvis skulle röra bara skola och socialtjänst, men inte polisen, ingår detta inte i SSP-gruppens arbete.
- Den starka organisationen ger stöd till det lokala arbetet. Arbetet är väl förankrat i hela organisationen, från botten till toppen. Det gör att de lokala grupperna har ett starkt stöd från högsta ledningen. Den fasta organisationen med definierat ansvar underlättar samarbetet.

Uppdraget att arbeta med SSP är knutet till befattningar, inte till person. Det innebär att personskiften inte blir lika kritiska för verksamheten.

Det finns goda erfarenheter av att arbeta enligt modellen, både från stadsdelen Södra Innerstaden där man provat den en tid, och från Köpenhamn som har flera decenniers erfarenheter.

SSP-organisationen är avsedd att vara permanent; den avslutas således inte i och med att handlingsprogrammet är genomfört. SSP ersätter inte heller det kommunala BRÅ. Däremot finns en samordning med BRÅ genom att den handläggare i stadskansliet, Mariana Mauritzon, som samordnar stadens allmänna brottsförebyggande verksamhet också ingår i trygghetsgruppen.

SSP arbetar förebyggande till exempel med åtgärder mot droganvändning bland unga, skolk och vandalisering och bryter upp kriminella ungdomsgång. SSP utvecklar och sprider nya metoder och genomför föräldrautbildning.

En förutsättning för framgång är att parterna skaffar sig en gemensam bild av ungdomars situation i stadsdelen. Den formas genom att man gör en inventering av problem och riskgrupper liksom av skyddsfaktorer och positiva krafter i stadsdelen. Därefter väljer stadsdelens SSP-grupp ut ett antal områden som man vill arbeta med. För vart och ett av dessa områden gör man sedan en åtgärdsplan som beskriver vilka insatser som ska göras under året. Varje aktör arbetar utifrån sitt kompetensområde och också andra lokala aktörer kan kopplas in. Åtgärdsplanen förankras och godkänns i stadsdelens ledningsgrupp.

Mall för årsplan för lokal SSP-grupp

Kartläggning: Beskrivning av lokalområdet och de ungas levnadsvillkor i området.

Objektiv kartläggning

- *befolkningsunderlag*
- *statistik över kriminalitet, trygghet och drogvanor,*
- *lokala resurser, skola, föreningar, ungdomsgårdar och prioriterade verksamhetsområden*

T.ex. (Statistik hämtad från den lokala välfärdsredovisningen).

Befolkningsunderlag

Andel förvärvsarbetande i stadsdelen 20–64 år, 2003

Andel hushåll med socialbidrag 2005

Andel elever i skolår 9 som är behöriga att söka till gymnasiet (per skola)

Andel elever i åk 6 som uppger att de trivs i skolan (per skola)

Andel elever i åk 9 som uppger att de skolkat mer än en gång per månad

Föreningsdeltagande åk 6,

Totalt antal brott jan–nov (källa BRÅ)

Antal polisrapporter avseende misstänkt lagöverträdelse bland unga o yngre

Andel % (vuxna) som uppger att de känner sig otrygga utomhus kvällstid

Subjektiv kartläggning

- *miljö, trender och uppehållsplatser*
- *omfattning av rusmedel (tobak, sprit, narkotika mm)*
- *anslutna till organiserad fritidsverksamhet*

Prioriterat insatsområde (en blankett per insatsområde)

Ett utvalt insatsområde, baserat på kartläggningen. Kan vara riktade åtgärder mot en riskgrupp eller en generell insats för samtliga barn i området.

Ex: satsningar mot skolk, skadegörelse, droger eller satsningar för att få fler barn och ungdomar föreningsaktiva

Valt område (inom stadsdelen)

En studie av problemområdet/problemgruppen

Strategi för insatsen – hur ska insatsen och samverkan ske? (Detaljerad plan görs separat)

Exempel på vad som kan ingå i en detaljerad plan för särskilda insatser (exemplet från Södra Innerstaden 2006)

Insatser riktade mot skolk

Problemområde <i>Beskrivning</i>	<ul style="list-style-type: none"> • Bristande rutiner vid skolk, frånvaro och mobbing på skolorna • Oklara konsekvenser • Bristande samsyn mellan skola, socialtjänst och polis kring frågorna • Föräldrar legitimerar skolk
Syfte <i>Varför vill vi genomföra projektet?</i>	<ul style="list-style-type: none"> • Bättre närvaro • Minska skolket och dess negativa följder
Mål <i>Vilka mål arbetar vi mot?</i>	<ul style="list-style-type: none"> • Mer kontroll på vilka som skolkar och hur mycket • Bättre samarbete mellan myndigheterna • Tydligare konsekvenser • Samarbete med föräldrarna
Lyckad insats <i>Vad ska uppnås för att vi ska bedöma det som en lyckad insats?</i>	<ul style="list-style-type: none"> • Att frånvarorapporteringen fungerar • Att myndigheterna har klara ansvarsområden och att det är tydligt vem som gör vad • Att elever, föräldrar och personal vet vad som gäller och vad som händer vid skolk/frånvaro/mobbing
Arbetsplan <i>Vilka uppgifter ska lösas och vilka aktiviteter ska genomföras?</i>	<ul style="list-style-type: none"> • Frånvaroregistreringssystemet "Historik" införs • Upprättande av åtgärdsprogram • Ett första samverkansmöte mellan socialtjänst, skola och polis senast 060301
Resurser <i>Tillgänglig personal, material och ekonomi</i>	<ul style="list-style-type: none"> • Personal inom SSP-gruppen
Tidplan	<ul style="list-style-type: none"> • Tid för föräldrakontakt • Tid för utformande av handlingsplaner kring rutiner
Ansvar	<ul style="list-style-type: none"> • Fem namngivna handläggare från de tre myndigheterna
Projektperiod	<ul style="list-style-type: none"> • 060120–060504
Uppföljning <i>Hur följer vi upp insatserna?</i>	<ul style="list-style-type: none"> • SSP-möte 060504

För 2006 innehöll årsplanen för SSP-gruppen vid Sofielund-Möllevångsskolan (Södra Innerstaden) följande särskilda insatsområden:

- Insatser riktade mot unga tjejer
- Öka sysselsättningen bland unga i stadsdelen
- Öka ungdomars deltagande i föreningslivet
- CAP-grupper
- Samarbete med Lugna Gatan
- Släpp inte taget (föräldrastöd)

Hej stadsdel

Trygghetsgruppen har initierat ett arbete på bred front i Malmös olika stadsdelar med Kirseberg som pilotområde. Syftet är att med otraditionella metoder samla in medborgarnas åsikter om trivsel och trygghet. Genom att träffa olika boendegrupper tillsammans med representanter från gatukontoret, stadsdelsförvaltningen och polisen får projektgruppen en bild av vilka åtgärder som bör sättas in. De åtgärder som kommer fram i dialogen ska genomföras inom en kort tid; större åtgärder prioriteras i kommande budgetperiod. Sammanlagt 1 235 synpunkter samlades in i stadsdelen. Exempel på åtgärder som kommer att genomföras i Kirseberg är trygghetsvandringar, ökad närvaro av polisen, konstnärliga installationer och möjligheter att registrera synpunkter och önskemål i ett åtgärdsprogram. Resultatet av projektet har redovisats för alla som bor i Kirseberg som fått en populärversion av den korta åtgärdsplanen i brevlådan (augusti 2007).

Ett liknande projekt har genomförts i Limhamn-Brunkeflo och lett till att nästan 1 500 synpunkter har kommit in.

Trygg stadsmiljö

Inom ramen för Valfärd för alla arbetar stadsbyggnadskontoret – vid sidan av, men med kopplingar till trygghetsgruppen – med sociala aspekter på

stadsbyggandet. Arbetet har fokus på tema möten-trygghet-boende och utgår från den öppna staden. Projektet Trygg stadsmiljö syftar till att påvisa hur stadsplaneringsfrågor hänger samman med trygghet och otrygghet och hur man kan skapa förutsättningar för en gemensam stadsmiljö som är tillgänglig och upplevs som trygg av alla.

Särskilt fokuserar man på mötesplatser och stadsbyggnadskontoret driver en dialog med allmänheten och intressenter genom idéskrifter, utställningar och samråd.

Har tryggheten ökat i Malmö?

Trygghetsmätningar (enkät) har genomförts av Malmö stad och polisen i samma form sedan år 2000. Den huvudsakliga slutsatsen utifrån resultatet för 2007, är att Malmöbornas trygghet försämrades mellan åren 2000–2004, för att därefter förbättras igen. Värdet för år 2007 är det lägsta som uppmätts sedan år 2000 och minskningen visar en tydlig trend sedan år 2005.

Otryggheten och problembilden visas i en skala från 0 (total trygghet) till 5. Det sammanfattande värdet för hela Malmö är i årets resultat 2,64.

Positivt i alla stadsdelar utom Södra Innerstaden

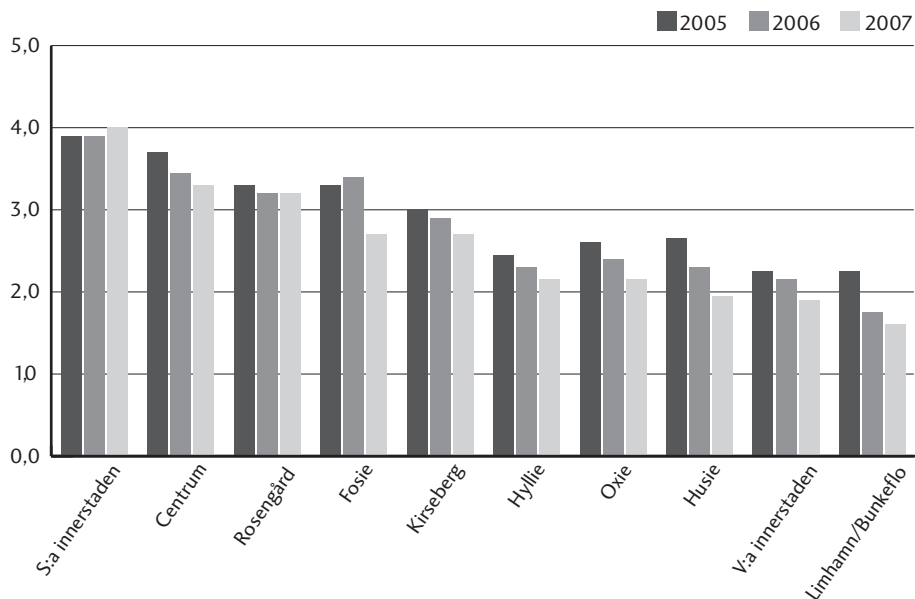
Resultaten varierar mycket mellan Malmös stadsdelar. Utvecklingen är positiv i alla områden, utom i Södra Innerstaden där nivån ligger på 4 – en hög nivå. Men även där är situationen bättre än åren 2000–2004. Södra Innerstaden är mötesplats för många människor som bor långt utanför Malmös gränser. I sådana stadsdelar med hög krottäthet och många nöjesetablissemang är utsattheten för till exempel våldsbrott generellt högre än i mer utpräglade boendeområden. I Centrum har värdet förbättrats något, medan Rosengård ligger kvar på oförändrad nivå.

Även när det gäller utsattheten för det som kallas mängdbrott – våld, stöld och skadegörelse – har värdena sjunkit de senaste tre åren. Alla dessa år visar lägre utsatthet än år 2003 och år 2004.

Både Malmö stad och polisen har arbetat intensivt med ungdomsbrottsligheten. Glädjande är att malmöborna nu upplever mindre problem med ungdomsgång, en bekräftelse på minskningen som inleddes år 2006. Minskningen gäller kommunen som helhet och även i Rosengård.

Fler uppger att de känner sig trygga än otrygga om de går ut ensamma på kvällen där de bor. Den positiva utvecklingen från år 2006 har kraftigt

Diagram: Problembild totalt Malmö 2005–2007

förstärkts. Det är nu ovanligare än på hela 2000-talet att man avstår från att gå på restaurang eller diskotek på grund av rädsla.

Mindre oro för brott utom på fordon

Ett tydligt trendbrott har skett när det gäller oro för inbrott i bostaden, liksom oro för att bli utsatt för stöld eller skadegörelse på förråd, källare, vind eller garage. Däremot har oron för att ens fordon ska bli föremål för brott ökat. Andelen som är oroliga för att bli utsatt för våld har minskat de senaste två åren.

Kommentar av Mariana Mauritzon

Avsikten med arbetsmodellen *Välfärd för alla* var att få ett helhetsgrepp både på välfärds- och tillväxtfrågorna. Jag tycker att vi kommit en bra bit på väg i SSP-arbetet. Vi tar fram gemensamma planer, socialarbetare finns i polisens lokaler och vi kombinerar våra kompetenser på ett bra sätt. I och

med att gatudirektören är ordförande i trygghetsgruppen har vi också en koppling till den fysiska miljön. I Hej stadsdelsprojekten blir perspektiven vidare och medborgarna tar upp frågor som allmänt ökar trivsel och trygghet.

Om man jämför Malmö-modellen med Göteborgs, ser man att vi har ett starkare fokus på ungdomar och på brottsförebyggande insatser. Men vi har återkommande kontakter med kollegerna i Göteborg och lär av deras erfarenheter och utvärderingar. Vi hoppas själva kunna bidra till kunskapsuppbyggnaden med utvärderingen av föräldrautbildningen.

Ett genomgående stråk i hela genomförandet av handlingsprogrammet är att vi strävar efter att i arbetsgrupper och projekt spegla den mångfald som finns i Malmö. Vi har också haft möjlighet att anställa unga vuxna t.ex. i den verksamhet som vi bedriver tillsammans med Lugna Gatan.

Nyköping – över kommungränserna

Intervjuperson: Ludwig Tejler, stf räddningschef

Ett brett handlingsprogram

Nyköpings kommuns verksamhetsidé bygger på att medborgarna tillsammans skapar förutsättningar för *ett gott liv* vilket betyder både en trygg och säker miljö och god hälsa. Kommunen har ett samordningsansvar för det säkerhetsfrämjande arbetet och ansvar för att de kommunala verksamheterna fungerar med så få störningar som möjligt. Men också medborgarna förväntas ta sin del av ansvaret, och ett inslag i arbetet är att förändra attityder och stärka ansvarskänslan hos den enskilde.

Enligt lag ska varje kommun i Sverige göra en risk- och sårbarhetsanalys och ha en plan för hur man hanterar extraordinära händelser (SFS 2006:54) samt ett handlingsprogram för räddningstjänst och förebyggande verksamhet kring krishantering (SFS 2003:778). Nyköpings kommun fastställde i juni 2008 ett bredare tvärsektorielt handlingsprogram som även innefattar internt säkerhetsarbete, trygghetsskapande åtgärder, trafiksäkerhetsarbete, brottsförebyggande arbete och folkhälsoarbete.

”Trygghet kan ses som en subjektiv upplevelse kopplad till säkerhet. Ofta, men inte alltid, finns ett samband mellan upplevd trygghet och faktisk trygghet. Även den till synes omotiverade otryggheten är väl värd att ta på allvar då den inverkar negativt på människors liv. Polisen i Södermanlands län har sedan 1999 genomfört trygghetsmätningar bland medborgarna. I Nyköpings kommun har rädslan att utsättas för brott ökat, främst oron att utsättas för stöld, våld och skadegörelse, trots att man under samma tid har ett färre antal som sagt sig bli utsatta för brott.” (Ur *För en säkrare*

och tryggare kommun – Handlingsprogram för samhällsinriktat och internt säkerhetsarbete)

Samordningsansvaret för kommunens samlade interna och samhällsinriktade säkerhetsarbete ligger på *Räddning och Säkerhet*, en enhet direkt under kommunstyrelsen. Ansvar för genomförandet vilar i huvudsak på respektive verksamhet. Sörmlandskustens Räddningstjänst, med Nyköpings kommun som huvudman, svarar också för räddningstjänst och samordning av beredskapsåtgärder för extraordinära händelser och krishanteringsarbetet i Oxelösund, Trosa och Gnesta enligt avtal (alltså inte räddningsförbund).

För säkerhets- och trygghetsarbetet har åtta arbetsgrupper inrättats, var och en med en samordnare. Säkerhetssamordnaren svarar för den övergripande samordningen samt för fem av de åtta arbetsgrupperna och från Räddning och säkerhet kommer också samordnaren för Folkhälsa. Samordnaren för områdena Trafiksäkerhet och Rent, Snyggt och Tryggt kommer från tekniska divisionen.

Internt skydd

Målet är att minska antalet skadetillfällen inom all kommunal verksamhet som skola, förskola, äldreomsorg bl.a. genom säkerhetsronder och säkerhetsutbildning för kommunens personal.

Skydd mot olyckor (tillsammans med Oxelösund, Trosa och Gnesta)

Eftersom Räddningstjänsten arbetar i en växande storstadsregion är riskbilden bred även om antalet händelser är få. Nya inslag i riskbilden är pågående klimatförändringar samt hot och våldsbrott. En viktig del av arbetet är information och utbildning.

Säkerhetsskydd

I säkerhetsskyddet ingår skydd mot spioneri, sabotage och annat som kan skada rikets säkerhet samt skydd mot brott som innebär användning av våld, hot eller tvång för politiska syften. Arbetet sker i enlighet med säkerhetsskyddslagstiftningen.

Krishantering (tillsammans med Oxelösund, Trosa och Gnesta)

Kommunen ska ha beredskap för att vidta åtgärder vid extraordinära händelser.

Samverkan kring brottsförebyggande arbete

Utgångspunkten är att kommunen och polisen har en gemensam uppfattning om vilka lokala problem som ska prioriteras – i enlighet med den arbetsmodell som föreslås i Rikspolisstyrelsens handlingsplan *Samverkan polis och kommun*, som bl.a. innebär att ett avtal ska skrivas mellan polis och kommun. En handlingsplan kommer att läggas fram hösten 2008. Insatserna ska bl.a. medverka till att antalet våldsbrott i offentlig miljö minskar. I arbetet ska man även utvärdera på vilket sätt Grannsamverkan och det s.k. Pax-tältet medverkar till minskad brottslighet/ökad trygghet.

En viktig uppgift är att samla och synliggöra arbetet för att motverka antidemokratiska krafter och främlingsfientlighet.

Pressmeddelande inför skolavslutningen

Polisen och Nyköpings kommun förbereder sig inför skolavslutningen den 13 juni. Initiativ tas för att kvällen ska bli så lugn och trygg som möjligt.

Nattvandrare är varmt välkomna att finnas på stan under kvällen och natten...! "Pax-tältet" vid Konsthallen, Sörmlands museum, serveras fika till ungdomar och nattvandrare. På plats finns personal från räddningstjänsten, landstinget, kyrkan, frivilligorganisationer med flera. Tältet öppnar kl 20.00 och håller öppet framåt natten, tills det slutar strömma till folk. Klockan 20.00 hålls en särskild träff för nattvandrare som vill organisera sig under kvällen.

Både polis och socialtjänst kommer att ha förstärkning under skolavslutningens kväll och natt. Patrullerande poliser kommer att finnas på platser där ungdomarna finns. Socialtjänstens fältarbetare finns som vanligt bland ungdomarna, och med förstärkning på fyra personer blir man totalt 6 fältarbetare i tjänst under skolavslutningens kväll och natt. En socialsekreterare kommer också att finnas på polisstationen under kvällen.

Vid 18-tiden drar SN-bollen igång på Rosvalla – Bissarnas fotbollscup för årskurs 7–9. Samtidigt finns möjlighet att prova på flera aktiviteter som skate, klättrvägg, trampolin och fäktning. Framåt kvällen tar musiken över. Neverstore och Amanda Jensen spelar och kvällen avslutas med disco fram till 01.00. Arrangemanget på Rosvalla är drogfritt och främst för högstadiungdomar men alla åldrar är välkomna. Arrangörer är NBIS fotboll, Slakthuset och Nyktert Nätverk med stöd av SN och Nyköpings kommun.

Den länsövergripande affischkampanjen "Stoppa langningen" har dragit igång – med syfte att minska försäljning av alkohol till minderåriga. Den organiserade försäljningen av alkohol från utlandet ökar och det är viktigt att uppmärksamma den typen av "langning/försäljning", liksom den via Systembolaget. Länsstyrelsen är initiativtagare till kampanjen och polisen tillsammans med kommunen är avsändare.

Trafiksäkerhet – Rent, Snyggt och Tryggt

Trafiksäkerhetsarbetet följer i huvudsak strategierna i den Nollvision som Vägverket utarbetat och riksdagen antagit. Här arbetar kommunen med planfrågor, ombyggnad av trafikavsnitt som är särskilt olycksdrabbade samt information och utbildning. Hastighetsgränser, 30 km/tim, införs på lokal-gator i bostadsområden, cykelvägnätet byggs ut och övergångsställen säkras.

Sedan 2007 finns i kommunen en handlingsplan för *Rent, Snyggt och Tryggt Nyköping* där kommunen och privata aktörer samverkar. Klotter och skräp ska snabbt tas bort och all form av skadegörelse ska bekämpas. Belysningen ska förbättras på ställen där människor känner sig otrygga. Allmänheten engageras i arbetet bl.a. genom stadsvandringar.

Folkhälsa – alkohol, förebyggande av fallskador

Folkhälsoarbetet utgår från de 11 nationella folkhälsomålen (2003). Kommunen fokuserar särskilt på ekonomisk och social trygghet (mål 2), trygga och goda uppväxtvillkor (mål 3), sunda och säkra miljöer (mål 5) och minskat bruk av alkohol och droger (mål 11). I arbetet med att förebygga ohälsa på grund av alkohol och droger är föräldrastöd en viktig komponent. Med hjälp av tillsyn ska försäljning av alkohol och tobak till unga hindras. När det gäller säkra miljöer prioriteras särskilt fallskadeprevention för äldre.

För varje avsnitt i handlingsprogrammet finns olika inriktningsmål som bryts ned i mätbara produktionsmål. De mätbara målen redovisas kvartalsvis och i respektive områdes verksamhetsberättelse som är underlag för kommunens årsredovisning.

Minst en gång per år ska respektive del utvärderas; målen följs upp och redovisas för Säkerhets- och trygghetsrådet (se nedan) för att utgöra underlag för kommunens prioriteringar.

Arbetet i kommunen följer de sex indikatorer som ställts upp för WHO-nätverket *Säker och Trygg kommun* men Nyköping har idag inget beslut om att ansöka om medlemskap:

- 1 Tvärssektoriell grupp med brett deltagande
- 2 Långsiktiga program som omfattar alla
- 3 Beakta särskilt utsatta grupper
- 4 Statistik/skaderegistrering
- 5 Utvärdering
- 6 Dela med sig av erfarenheter, delta i nätverk

Poängen med tvärssektoriell arbetsmodell

Samordningen stöds av ett *Säkerhets- och trygghetsråd* med bred representation (se nedan) som sammanträder två till fyra gånger per år. De personer som sitter i rådet ska ha en sådan funktion att de kan besluta om konkreta åtaganden, t.ex. lova att genomföra vissa åtgärder eller ställa personal till förfogande. I övrigt fungerar rådet som kunskapskälla och bollplank. Rådet fyller också funktionerna som kommunalt BRÅ och folkhälsoråd.

Säkerhets- och trygghetsråd (STRÅ)

Kommunen

Förtroendevalda

KS ordförande

KS vice ordförande

Kommunalråd

Ungdomsfullmäktige (1 representant)

Kommunala chefstjänstemän

Tekniska divisionen

Sociala divisionen

Vård och omsorg

Barn, utbildning, kultur

KD-handläggargrab

Räddningschef

Samhällsbyggnad

Näringsliv och Tillväxt

Övriga

Landstinget (1 representant)

Polisområdeschef

Åklagarkammaren (chef)

Länsförsäkringar (VD)

Vattenfall (regionchef)

Svenska kyrkan (1 representant)

Nyköpingshem (1 representant)

Fastighetsägarna (1 representant)

Centrumföreningen (ordförande)

Krögarföreningen (1 representant)

Vägverket (1 representant)

NTF (1 representant)

Kommunikatör (räddning och säkerhet)

En poäng med den tvärssektoriella arbetsmodellen och samordningsansvaret på Sörmlandskustens Räddningstjänst är att insatser inom ett område får positiva effekter i ett annat. Säkerhetsronder inom äldreomsorgen minskar kostnaderna för kommunen och ökar folkhälsan. Säkerhetsronder i bostadsområden kan förebygga brott, öka trafiksäkerheten och den upplevda känslan av trygghet.

Kommentar av Ludwig Tejler

Nyköpings-modellen har vuxit fram sedan slutet av 1990-talet. Arbetet har successivt breddats både innehållsligt och geografiskt i och med att vi nu samverkar med Oxelösund, Trosa och Gnesta när det gäller skydd mot olyckor och krishantering.

Vi går utöver de traditionella trygghets- och säkerhetsfrågorna och tar också in folkhälsoaspekter med stöd av kommunens folkhälsoansvariga.

På Sörmlandskustens Räddningstjänst finns numera samordnaren av den brottsförebyggande verksamheten. Tidigare hade vi en polis på den tjänsten, men när han flyttade till nya uppgifter rekryterade vi en ny medarbetare med bakgrund som lärare, vilket visat sig vara klokt. Poliskompetens får vi ju genom vår samverkan med polisen. Vi arbetar i huvudsak i enlighet med den modell som beskrivs i Rikspolisstyrelsens handlingsplan men vi har ännu *inte* ett avtal, en formell överenskommelse, som handlingsplanen rekommenderar. Vi kommer troligen att träffa avtal hösten 2008. Nu pågår den gemensamma kartläggningen.

Vi har blivit bättre på att följa upp effekterna av vad vi gör, uppskattar Öppna jämförelser och använder Kommunkompassen.

I enlighet med en utredning som Regionförbundet Sörmland genomfört pågår nu diskussioner med Västra Sörmlands Räddningsförbund om samverkan kring räddningstjänsten.

Inför det kommande året blir det viktigt för oss att särskilt satsa på brottsförebyggande insatser; i kommunen har vi fått vissa problem bl.a. med främlingsfientliga grupper. Vi projekterar också för en ny brandstation som lokalmässigt kommer att ge oss bättre förutsättningar att arbeta så brett som vi vill göra. Inriktningen är att i den nya byggnaden samlokalisera hemtjänstens larmcentral med Räddningscentralen. Nattpatrullerna inom Vård och omsorg kommer att utgå från brandstationen. Vi hoppas att på detta sätt kunna ha en helhetsbild av kommunens beredskapsresurser (ex. vård, social, teknik och räddningstjänst) och på sikt kunna utnyttja exempelvis RAKEL-systemet både i vardagen och vid en krishändelse. Vi har hämtat en hel del inspiration från rapporten "Sambruk av samhällets beredskapsresurser".

Öckerö – säker och trygg kommun

Intervjuperson: Kenneth Ericson, räddningschef, samordnare riskhanteringsenheten

Öckerö (drygt 12 000 invånare) kan vid första påseendet förefalla vara en privilegierad kommun med invånare med relativt goda inkomster, ett aktivt föreningsliv och högt deltagande i allmänna val. Brottsligheten är låg och trafikolyckor med allvarlig utgång sällsynta. Invånarna uppger sig dessutom vara trygga och nöjda med kommunen som en plats att bo och leva på.

Samtidigt har Öckerö speciella geografiska förutsättningar. Kommunen består av öar – 10 bebodda – och saknar broförbindelse med fastlandet. Kostnaderna för att hålla kommunal service är därför relativt högre än i många andra kommuner och Öckerö – som andra mindre kommuner – kan ha svårt att bemanna alla specialistfunktioner. Ur räddningstjänstsynpunkt är Öckerö att betrakta som "glesbygd" eftersom utryckningar tar längre tid än i en fastlandskommun.

Öckerö har också vissa problem bl.a. en relativt hög skadefrekvens. Särskilt hög är den bland äldre (främst fallskador) och bland barn och unga. År 2000 placerade Barnsäkerhetsdelegationen Öckerö på åttonde plats bland kommuner med hög skadefrekvens bland pojkar (20 skadade per 1000 pojkar per år). Statistik och intervjuer visar att unga tar stora risker inte minst vid mopedåkning (trimmade mopeder, paråkning, låg hjälmanvändning, körning i alkoholpåverkat tillstånd).

I en kommun som Öckerö blir samverkan särskilt viktigt och kommunen arbetar tillsammans med primärvården bl.a. för att förebygga mopedolyckor och med närpolisen när det gäller drogbekämpning.

Redan innan lagen om skydd mot olyckor infördes hade kommunen placerat sin riskhanteringsverksamhet direkt under kommunstyrelsen. Enheten har tre ansvarsområden: folkhälsa, säkerhetssamordning och räddningstjänst. I enlighet med "Öckerömodellen" har alla ansvarsområden

inriktningsuppdrag som kommer från kommunfullmäktige, specificeras av kommunstyrelsen och går vidare till ansvarig verksamhet som uppföljningsbara produktionsuppdrag.

Kommunfullmäktiges vision respektive övergripande mål för säkerhet och trygghet mandatperioden 2007–2010 är: ”Genom ett aktivt säkerhets- och hälsoarbete skapas en miljö där människor i alla åldrar trivs och är trygga.” Stödinsatser bidrar till att äldre kan leva kvar i sin hemvanda miljö och delta i samhällsaktiviteter. Brott, drogmissbruk och främlingsfientlighet förebyggs i ett tidigt skede. Kommunen ska bli utnämnd till ”en säker och trygg kommun” enligt WHO:s kriterier.

Folkhälsoarbetet syftar först och främst till att barn, vuxna och äldre som bor i kommunen ska trivas, ha god hälsa och känna sig trygga. Uppdraget bygger bl.a. på en kartläggning av förutsättningar för förbättrad folkhälsa, säkerhet och trygghet som gjordes för något år sedan. Prioriterade områden är för närvarande föräldrastöd, drogförebyggande insatser och barns psykiska hälsa.

Säkerhetssamordning innebär till stor del insatser för att förebygga bränder och andra olyckor: tillsyn enligt lagen om skydd mot olyckor (LSO), tillsyn av hantering av brandfarliga varor, utbildning samt råd och anvisningar om brandskydd. Uppdragen kan handla om att minska skador och tillbud med hjälp av egenkontroll som utgår från det systematiska arbetsmiljöarbetet.

Räddningstjänst omfattar det som traditionellt förväntas ingå i brandkårsuppgifter dvs. utbildning av personal och underhåll av fordon och material och – när larmet går – utryckning. Härutöver tillkommer uppdrag i väntan på ambulans (IVPA) som innebär att räddningspersonalen ska kunna ge syrgas samt utföra defibrillering.

Ett råd med tre funktioner

I Öckerö har man lagt samman folkhälsorådet, brottsförebyggande rådet och krishanteringsrådet till *Rådet för hälsa och trygghet*. I rådet ingår kommunstyrelsens vice ordförande, räddningschef (sekreterare), kommunchef, socialchef, folkhälsoplanerare (koordinator), företrädare för regionen (hälso- och sjukvårdsnämnd 4, hälso- och sjukvårdskansliet och vårdcentralen), försäkringskassan, arbetsförmedlingen, länsstyrelsen, Vägverket och Svenska kyrkan. Rådets verksamhet är inriktad på praktiskt förebyggande

folkhälsoarbete ”innan det händer”, säkerhetssamordning ”om det händer” och krisledningssamordning ”när det hänt”.

Arbetet i rådet syftar till att nå samsyn kring hur god folkhälsa, säkerhet och trygghet ska uppnås i Öckerö utifrån ett medborgerligt och samhällsinriktat perspektiv. Rådet är inte beslutande, men i de fall de som sitter i rådet ”ställer sig bakom” överenskomna strategier svarar respektive företrädare för att vidta de åtgärder man kommit överens om. Hälsa och trygghet ska vara mål för all kommunal verksamhet. De kommunala representanterna kan vid behov föra frågor vidare till respektive nämnd för beslut och regionens representanter till regionens nämnder och styrelser. Koordinatorn fungerar som ”spindeln i nätet”.

Säkert och tryggt

Kommunens motto är ”Trygg Rolig Lärorik” och ett övergripande mål för perioden 2007–2010 är att bli en ”säker och trygg kommun”. Det innebär att man arbetar enligt principerna i den modell som lanserats av WHO (ansvarig svensk myndighet Räddningsverket) även om det inte nödvändigtvis behöver leda till att man ansöker om medlemskap i nätverket ”Säker och trygg kommun”. Ambitionen är att kommunen verkligen ska vara säker; tryggheten ska vila på faktiska omständigheter.

”Säker och trygg kommun”

Kriterier för en ”säker och trygg kommun är att där finns

- en infrastruktur baserad på kommuninvånarnas deltagande och samarbete, ledd av en tvärsektionell grupp som är ansvarig för främjande av säkerhet i kommunen,
- långsiktiga, varaktiga program omfattande båda könen och alla åldrar, miljöer och situationer,
- program som riktas mot högriskgrupper och -miljöer samt program som främjar utsatta grupper,
- utvärdering som dokumenterar skadors frekvens och orsaker,
- fortgående deltagande i nationella och internationella Safe Community-nätverk.

Kommunen arbetar systematiskt. I den gällande översiktsplanen, antagen i juni 2006, finns folkhälsa i vid bemärkelse med som en viktig del i en

av fyra strategiska planeringsfrågor. Bilaga 3 till översiktsplanen utgör det handlingsprogram för säkerhets- och beredskapsförmåga som krävs i lag om skydd mot olyckor och lag om extraordinära händelser i fredstid. År 2006 genomfördes också en ambitiös kartläggning – en sammanställning av befintligt underlag – av läget i kommunen när det gäller folkhälsa, säkerhet och trygghet. Här följer man upp i princip alla de nationella folkhälso-målen. År 2007 inleddes arbetet med en plan för folkhälsa, trygghet och säkerhet.

Kommentar av Kenneth Ericson

Redan 5 år innan lagen om skydd mot olyckor trädde i kraft ställde vi om från att vara en regelstyrd verksamhet till en politiskt målstyrd organisation. Omställningen har följt en plan som stakades ut 1999, vilken därefter följts relativt konsekvent. Det stora och tydliga lyftet tillkom egentligen då politiken beslöt ändra namnet från Öckerö Räddningstjänst till Öckerö kommuns Riskhanteringsenhet, ett namn som tydligare återger det vi egentligen arbetar med: *hantering av risker*. Detta medförde exempelvis att det blev naturligt att enheten tillfördes uppdraget att hantera folkhälsofrågorna.

Pedagogiken i våra tre verksamhetsuppdrag kan starkt förenklat beskrivas på följande sätt

- Folkhälsa handlar om: *innan det händer*
- Säkerhetssamordning om: *om det händer*
- Räddningstjänst om: *när det har hänt*.

Vårt koncept har i omvärlden uppfattats som att vi legat steget före, på både gott och ont. För vårt vidkommande anser jag dock att det bara varit av godo eftersom säkerhets- och trygghetsfrågorna numera ges betydligt mer utrymme i det kommunala sammanhanget än då det ”bara” handlade om räddningstjänst. Om man betänker att en relativt liten kommun har lättare att ställa om så har det ändå tagit oss 9 år att växa in i uppdrag som vi med stolthet kan säga oss vara proffsiga i att hantera. Sett i det perspektivet tänker jag på svårigheterna för kommuner där man har heltidskårer, och inte minst de som bildat förbund, där vårt koncept torde vara en utopi. Hur som helst så är min uppfattning att när man väl ställt

om och visat proffsighet i de arbetsuppgifter som ålagts så rullar det bara på med förfrågningar om nya uppdrag. Två sådana som står för dörren är "Sambruk av kommunens jour- och beredskapsresurser" samt "Brottsförebyggande samverkan".

Erfarenheter av fem olika sätt att arbeta för ökad trygghet och säkerhet

Gemensamma utgångspunkter

Gemensamt för de fem exemplen är att alla – låt vara med olika grad av betoning – utgår från ett antal lagar och nationella måldokument:

- Lag (2003:778) om skydd mot olyckor
- Lag (2006:544) om kommuners och landstings åtgärder inför och vid extraordinära händelser i fredstid
- Ds 1996:59, Allas vårt ansvar – ett nationellt brottsförebyggande program
- De nationella folkhälsomålen
- Rikspolisstyrelsens handlingsplan: Samverkan Polis och Kommun – för en lokalt förankrad polisverksamhet i hela landet

Stockholms läns landsting – en social dimension i den regionala planeringen

Stockholms läns landsting – genom Regionplane- och trafikkontoret, RTK – tar sig an trygghetsfrågorna ur ett allmänt samhällsbyggarperspektiv. Att människor i Stockholmsregionen kan känna trygghet, eller snarare tillit, är

en förutsättning både för att enskilda ska kunna förverkliga sina livschanser och för att regionen ska vara attraktiv och ledande i tillväxtligan. Under de snart 40 år som landstinget ansvarat för den regionala utvecklingsplaneringen, som ursprungligen tog upp fysisk planering och infrastrukturfrågor, har inslaget av sociala frågor successivt vuxit. Det förslag till ny regional utvecklingsplan, RUFSS 2010, som hösten 2008 är ute på samråd visar bl.a. hur den fysiska planeringen kan skapa förutsättningar för möten, som i sin tur ökar det "sociala kapitalet" i regionen. RUFSS 2010 lyfter också fram betydelsen av att människor kan identifiera sig med sitt område och att man i *city marketing*, ett populärt begrepp i Sverige och övriga världen, bryr sig lika mycket om den interna "marknadsföringen" som den externa.

Exemplet skiljer sig från de övriga framför allt för att landstinget inte har rådighet över de åtgärder som föreslås. RTK arbetar därför med två huvudstrategier för att få regionens aktörer att gå från plan till handling.

- Kontoret fungerar som en kunskapskälla; idkar aktiv omvärldsbevakning, sammanställer forskning, initierar egna studier och har en omfattande statistikproduktion. Kunskapen görs tillgänglig för alla som behöver den genom rapporter, seminarier och nätverk. Studerar man kommunala översiktsplaner i regionen kan man se tydliga spår av att denna kunskap också kommer till användning.
- I arbetet med att ta fram den nya regionala utvecklingsplanen deltar regionens kommuner, statliga länsorgan, näringslivs- och fackliga organisationer aktivt. Samrådet kring RUFSS 2010 handlar i hög grad om att aktörerna ska ställa upp på de "åtaganden" som enligt planen behövs.

Göteborg – tryggare och mänskligare

Rådet Tryggare och Mänskligare Göteborg har ett uppdrag som är avsevärt bredare än det brottsförebyggande arbete ur vilket det utvecklats. Det täcker områden som kulturprojekt, projektstöd till ungdomar med idéer, lokalt trygghetsfrämjande arbete, brottsförebyggande insatser speciellt riktade till ungdomar och stadsbyggnad. Rådet har inte en lika konsekvent målstyrning som t.ex. Malmö och Öckerö. Det lilla kansliet – 6,5 tjänster – klarar att agera på många fronter genom att se som sin uppgift att inspirera och stödja andra. Man behöver inte dras med en tung byråkrati och är inriktade på att "fånga tillfället i flykten".

Rådet har utvecklat ett mycket intressant samarbete med Göteborgs universitet och Förbundet för forskning i socialt arbete, FORSA. Liksom RTK arbetar Tryggare och Mänskligare Göteborg med att samla och sammanställa kunskap. Rådet har dessutom inbjudit forskare att granska och utvärdera rådets eget arbete.

Malmö – det dubbla åtagandet

I Malmö avslutas hösten 2008 programmet ”Välfärd för alla – det dubbla åtagandet” där den här beskrivna SSP-verksamheten (socialtjänst, skola, polis) ingår som en del, som dock kommer att vara permanent. Välfärd för alla har en mycket konkret plan för vilka insatser som ska genomföras, följer upp genomförandet kvartalsvis och bockar successivt av det som gjorts. SSP – brotts- och drogförebyggande verksamhet – är en del i den trygghets-satsning som ingår i Välfärd för alla som även omfattar arbete, utbildning, boende och tillväxt.

Trygghetsgruppens uppdrag är relativt brett men med tonvikt på brottsförebyggande insatser medan SSP-gruppens uppdrag har sitt huvudsakliga fokus på unga. Genom SSP-gruppen kan Malmö sägas ha föregripit den handlingsplan som Rikspolisstyrelsen lanserat 2008 och som rekommenderar ett fast – avtalsreglerat – samarbete med kommunerna.

Malmö är, som många av landets större städer, organiserat i kommunelar vilket ställer särskilda krav på verksamheter som styrs från central nivå. Den centrala SSP-gruppen har därför utvecklat en arbetsmodell som ger stadsdelarnas SSP-grupper ett fast ramverk men stor frihet att inom denna ram utforma verksamheten så att den passar de lokala förhållandena. Det finns välstrukturerade mallar för årsplaner för lokala SSP-grupper och den centrala gruppen har möjlighet att synkronisera de olika planerna.

Nyköpings – samverkan mellan kommuner

Nyköpings trygghetsskapande arbete omfattar internt säkerhetsarbete, skydd mot olyckor, säkerhetsskydd, krishantering, brottsförebyggande arbete samt trafiksäkerhet, ”rent och snyggt” och folkhälsa. I juni 2008 antog kommunfullmäktige ett handlingsprogram ”För en säkrare och tryggare kommun” med inriktningsmål och beskrivning av arbetssätt för de olika delarna. Varje avsnitt i planen inleds med en riskanalys och planen

uppfyller de krav som ställs i *lag om kommuners och landstings åtgärder inför och vid extraordinära händelser i fredstid*. Arbetet stöds av ett Säkerhets- och trygghetsråd med bred representation samt åtta arbetsgrupper, vars arbete samordnas av en enhet inom kommunstyrelsens kansli.

Liksom i Öckerö är verksamheten utvecklad ur räddningstjänsten. Man samverkar också nära med kommunens folkhälsosamordnare och en handläggare från tekniska divisionen.

I Nyköping har man tagit fasta på vad som sägs i *lag om skydd mot olyckor* att "Kommunerna skall ta till vara möjligheterna att utnyttja varandras resurser för förebyggande verksamhet." Nyköping sköter räddningstjänsten åt och delvis tillsammans med de mindre grannkommunerna Oxelösund, Trosa och Gnesta och förhandlar om samverkan med Västra Sörmlands Räddningsförbund.

Liksom Öckerö har man också integrerat den arbetsmodell som finns för "Säker och trygg kommun" i den egna verksamheten.

Öckerö – trygg och säker kommun

Öckerö är den kommun där folkhälsoperspektivet – inkluderat skador – är allra tydligast i trygghetsarbetet. Kommunen har inte några större problem med brottslighet och de sociala nätverken är relativt välutvecklade. Däremot har kommunen ett skadeproblem med särskilt ungdomars trafikolyckor och äldres fallolyckor som ska bekämpas. Öckerö kan ses som ett bra exempel på hur en liten kommun kan arbeta.

Vilka är erfarenheterna av dessa fem sätt att arbeta?

Organisation

De fem arbetsformer, som här redovisas, kännetecknas av att de är tvärsektoriella och strävar bort från "stuprörstänkandet". Det finns emellertid vissa skillnader beträffande hur arbetet organiserats.

I samtliga kommuner ligger ansvaret för det trygghetsskapande arbetet tydligt på kommunstyrelsen. I tre fall samordnas verksamheten av enheter inom kommunstyrelsens förvaltning (i Nyköping och Öckerö i den enhet som svarar för "räddning och säkerhet" respektive "riskhantering"). Kansliet för Tryggare och Mänskligare Göteborg sorterar direkt under kommunstyrelsen.

Respektive verksamhet stöds av råd eller kommittéer med lite olika karaktär och som – i Göteborg, Nyköping och Oxelösund – bl.a. fyller funktionen som lokala brottsförebyggande råd. Rådet Tryggare och Mänskligare Göteborg är litet men har strategiskt viktiga medlemmar. I Nyköping och Öckerö finns större råd med representation från kommun, landsting/region, polis och länsstyrelse. I Malmö finns en stor projektorganisation med bred representation för det övergripande programmet *Välfärd för alla*, men den SSP-verksamhet, som här beskrivs, drivs av en samverkansgrupp med företrädare för skola, socialtjänst och polis. De lokala SSP-grupper som finns i stadsdelarna samverkar dock med andra lokala trygghetsfrämjande grupper. RTK bildar olika tillfälliga arbetsgrupper för att involvera berörda aktörer i planeringsprocessen.

Namnfrågan beskrivs av de intervjuade som viktig. Inget råd har begreppet "brottsförebyggande" i sitt namn utan istället väljer man begrepp som "trygghet", "säkerhet", "hälsa" och "mänsklig".

I samtliga fall syftar den tvärssektoriella samverkan till att identifiera områden där insatser behövs och till att skapa en samsyn på vilka strategier som kan vara effektiva. Därefter svarar varje aktör, självständigt, för att göra de insatser som ligger inom det egna ansvarsområdet. Alla intervjuade betonar betydelsen av att varje aktör inte bara allmänt "ställer upp" utan också faktiskt gör konkreta åtaganden.

Det är alltså inte aktuellt att helt avskaffa "stuprören". Man väljer snarare en arbetsmodell som diskuteras av *Thomas Jordan* i hans beskrivning av Göteborgsmodellen: Stuprör både löser och skapar problem.²³ Stuprören är praktiska för att de speglar den kommunala organisationen, regelverket och kompetenserna. Men tvärkontakterna behövs för att

- beslut blir bättre när man i beredningen utgår från komplexiteten i orsakssammanhangen,
- samverkan mellan expertkompetenser ger synergieffekter,
- utbyten av perspektiv och kunskaper leder till kvalitetsutveckling,
- genomförandet kan förbättras när en verksamhet kan dra nytta av kontakter, resurser, beslutsbefogenheter och kompetenser hos andra.

De organisationer som beskrivs är – med undantag för göteborgsrådet där formellt beslut inte har tagits – permanenta. I de utvärderingar som gjorts

²³ Thomas Jordan, *Tryggare och Mänskligare Göteborg*.

av göteborgsverksamheten betonas emellertid att arbetets genomslagskraft förutsätter att rådet upplevs som permanent av fackförvaltningar och andra samverkanspartners.

Detta arbetssätt ligger helt i linje med vad som förespråkades i *Allas vårt ansvar* (Ds 1996:59) där utgångspunkterna för det brottsförebyggande arbetet är att:

- det är allas ansvar,
- det ska vara en integrerad del av övriga politikområden,
- det kräver samverkan och närvaro på alla nivåer i samhället, och
- det ska bygga på kunskap och ha ett långsiktigt perspektiv.

Hur råd, kommittéer, arbetsgrupper är sammansatta beror i hög grad på från vilken bas en verksamhet har utvecklats. RTK anser att man nog bör utveckla sina kontakter med länspolisen. Utvärderare av göteborgsrådet anser att rådet bör stärka sina kontakter med skolan.

Bredden i verksamheten

Som framgår av redogörelserna kan den kommunala eller regionala trygghets- och säkerhetsfrämjande verksamheten bli nästan hur bred som helst. Aktiviteter som i varierande omfattning bedrivs kan föras in under följande rubriker:

Folkhälsa

- Delaktighet och inflytande
- Ekonomisk och social trygghet
- Trygga och goda uppväxtförhållanden
- Sunda och säkra miljöer och produkter
- Minskat bruk av tobak och alkohol

Brottsförebyggande verksamhet

- Stöld, inbrott, rån
- Våld, kvinnofrid
- Hot
- Miljöbrott
- Information om att den faktiska säkerheten är relativt god

Olyckor

- Brandskydd
- Trafiksäkerhet
- Vattensäkerhet
- Riskhänsyn i fysisk planering
- Fallprevention
- Räddningsinsats

Trygghet i den fysiska miljön

- Rent, snyggt
- Bra belysning
- Trygga mötesplatser
- Trygga gångvägar, cykelvägar
- Trygg kollektivtrafik

Folkhälsa

Kommunerna – tydligast Öckerö och Nyköping – har använt sig av de strategier som utvecklats för WHO-programmet Safe Communities (Säker och trygg kommun). Troligtvis kommer kommunerna att ansöka om att bli klassade som sådana, men viktigare är att de tillämpar modellen som innebär långsiktighet, utvärdering och dokumentation samt ett tvärsektorielt arbetssätt som omfattar också kommuninvånare och frivilligorganisationer. En folkhälsofråga som står särskilt högt på agendan är förebyggande av fallskador hos äldre vilka medför både stort mänskligt lidande och höga kostnader för sjukvård och hemtjänst. En annan folkhälsofråga som särskilt beaktas är barns och ungdomars psykiska hälsa.

Insatser mot drogmisbruk hos unga sorteras i regel in i folkhälsofacket men, som t.ex. Malmö visar, finns en nära koppling till brottsförebyggande verksamhet. Nära samverkan mellan de två insatsområdena rekommenderades också i SOU 1999:61 *Brottsförebyggande arbete i landets kommuner*.

Brottsförebyggande verksamhet

Flera av de trygghetsfrämjande råden har sina rötter i – och fyller funktionen som – lokala brottsförebyggande råd. Det är därför naturligt att de brottsförebyggande insatserna ses som viktiga, särskilt i Göteborg och Malmö. Samverkan med polisen har utvecklats och går i riktning mot det avtalsbaserade system som förordas i Rikspolisstyrelsens handlingsplan. I verksamheten ingår både primär, sekundär och tertiär prevention (snabba insatser när en ungdom begått någon förseelse).

Olyckor (räddningstjänst)

Det är mycket tydligt – särskilt i Nyköping och Öckerö – att lagen om skydd mot olyckor och lagen om kommuners och landstings insatser inför och vid extraordinära händelser påverkat framför allt räddningstjänsten till innehåll och organisation. Ansvaret för frågor om risk och säkerhet ligger nu under kommunstyrelsen och kravet på handlingsprogram med riskanalyser har ”lyft” verksamheten. Detta syns också i andra kommuner som inte särskilt studerats i denna rapport.

Fysisk planering

I utredningen om brottsförebyggande arbete i landets kommuner betonas också att kommunerna i större utsträckning bör beakta brottsförebyggande aspekter i stads- och bebyggelseplaneringen. Det är symptomatiskt att flera av kommunerna beskriver att ”rent och snyggt” t.ex. klotterbekämpning är viktigt för upplevelsen av trygghet. Det är kanske inte främst prydligheten i sig som är trygghetsfrämjande, utan den mer diffusa känslan av att här finns gemensamma normer som respekteras. I den fysiska planeringen ingår också att kartlägga de miljöer som faktiskt är osäkra och trygghetsvandringar genomförs i flera av kommunerna.

Både RTK, Göteborg och Malmö diskuterar mer grundläggande stadsplanefrågor: hur skapar man gator, torg och offentliga miljöer som inbjuder till kontakter och möten.

Stödja det goda eller förebygga det onda

Det finns skillnader – mer i grad än i sak – mellan hur kommunerna ser på mer generella stödande insatser respektive mer riktade förebyggande (primär eller sekundär prevention). I Malmö ses det trygghetsskapande arbetet som en del i ”det dubbla åtagandet” och Tryggare och Mänskligare Göteborg har en mycket bred agenda. Nyköping och Öckerö, som hämtar modeller för sitt arbete från Trygg och säker kommun, använder sig av folkhälsoarbets sammansatta strategier.

Björn Klarqvist utvecklar i sin rapport om göteborgsmodellen²⁴ en hypotes om att en kommuns val att satsa på social, situationell eller represiv prevention beror på projektledarnas bakgrund. De verksamheter som beskrivs i denna rapport styrker bara delvis den hypotesen. I både Nyköping och Öckerö kommer verksamhetsledarna från räddningstjänsten men de

²⁴ A.a sid 19

förordar strategier som är avsevärt bredare än de som räddningstjänsten normalt använder.

Samverkan med forskning

Både RTK och Tryggare och Mänskligare Göteborg har utvecklat ett mycket intressant samarbete med forskare. De rapporter, seminarier och nätverk som detta resulterar i kan på ett mycket värdefullt sätt bidra till kunskapsuppbyggnad om ett "tryggare och säkrare samhälle" till nytta för alla kommuner, landsting och regioner. Sveriges Kommuner och Landsting kan bidra till utvecklingen genom att hjälpa till att sprida kunskapen och bygga ut nätverken.

Referenser

Andersson, Pia och Jordan, Thomas, *Fritidsgården – en plats för samhällsbyggnade*, Göteborgs universitet, 2007

Birgersson, Lisbeth och Jofjord, Lotta, *Lokal samverkan för ökad trygghet och säkerhet. En beskrivning av och reflektion över fem års trygghetsarbete i stadsdelen Kortedala i Göteborg*, 2006.

Ds 1996:59, *Allas vårt ansvar – ett nationellt brottsförebyggande program*

Forsa, Förbundet för forskning i socialt arbete och Rådet för ett Tryggare och Mänskligare Göteborg, *Trygghetens dilemma – tillit, risker, säkerhet*, 2006.

Handlingsplan: Samverkan Polis och Kommun – för en lokalt förankrad polisverksamhet i hela landet, Rikspolisstyrelsen, 2008

Jonsson, Björn, *Ung kultur 116 – ett projekt i dialogform kring graffiti och klotter*, Högskolan i Jönköping, 2008

Jordan, Thomas, *Tryggare och mänskligare Göteborg*, Göteborgs kommun, 2006

Klarqvist, Björn, *Inga enkla grejer, Trygghet och mänsklighet som brottsförebyggande projekt*, Göteborgs kommun och Chalmers tekniska högskola 2004

Lag (2003:778) om skydd mot olyckor

Lag (2006:544) om kommuners och landstings åtgärder inför och vid extraordinära händelser i fredstid

Lindgren, Sven-Åke, *Brottsutvecklingen i Göteborg med omnejd 1975–2004*, Göteborgs universitet, 2006.

Möten i staden, om vikten att se den andre i vardagen, Malmö stad, 2007

Norén Bretzer, Ylva, *Brottsförebyggande och trygghetsarbete i Göteborg*, 2004

Oldenburg Ray, *The Great Good Place*, Marlowe & Company 1990

Putnam, Robert, *Making democracy work*, Princeton, 1993

Den ensamme bowlaren, Den amerikanska medborgarandans upplösning och förnyelse, SNS, 2002

Rothstein, Bo, *Sociala fällor och tillitens problem*, SNS 2002

Socialt kapital i regional utvecklingsplanering, Rapport 2008:14, Regionplane- och trafikkontoret, Stockholms läns landsting

SOU 1999:61 *Brottsförebyggande arbete i landets kommuner*.

Trygghet, säkerhet och civilsamhällets roll, Sveriges Kommuner och Landsting, 2008 (juni)

Westling, Cecilia, *Ungdomsprojekt Majorna. Samverkan kring ungdomsfrågor*, Handelshögskolan i Göteborg, 2006

Fem olika sätt att arbeta för ökad trygghet och säkerhet

Erfarenheter från fyra kommuner och ett landsting

TRYGGHETS- OCH SÄKERHETSFRÅGOR och hur samhället hanterar dessa har hamnat mer och mer i fokus under senare år. Den offentliga, nationella debatten uppmärksammar ofta *antingen* samhällets mer "traditionella säkerhetsfunktioner" så som exempelvis uttryckande räddningstjänst och polis *eller* de mer trygghetsinriktade funktionerna inom samhällsplanering/stadsplanering, teknisk förvaltning, lokala brottsförebyggande råd etc.

På Sveriges Kommuner och Landsting är trygghet och säkerhet sett i ett *samlad* *perspektiv* en av de prioriterade frågorna under 2009.

Denna rapport bygger på fem studier av hur man arbetar i fyra kommuner – Göteborg, Malmö, Nyköping och Öckerö – samt i Stockholms läns landsting (Regionplane- och trafikkontoret) för att på olika sätt öka tryggheten och säkerheten för dem som bor och verkar i området.

Trycksaker från Sveriges Kommuner och Landsting beställs på www.skl.se/publikationer, på tel 020-31 32 30 eller fax 020-31 32 40.

ISBN 978-91-7164-449-7

Sveriges
Kommuner
och Landsting

118 82 Stockholm. Besök Hornsgatan 20

Tfn 08-452 70 00, Fax 08-452 70 50

info@skl.se, www.skl.se